

ΕΡΜΗΣ ΛΟΓΙΟΣ.

Τῆς α'. 15 Αυγούστου.

1820

ΠΑΛΑΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ.

Περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀλεξανδρινῆς
Σχολῆς.

(Μετάφρασις ἐκ τῆς Γερμανικῆς Γενικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Ἑπιστημῶν
καὶ Τεχνῶν. ὑπὸ Ἀν. Πολυζωίδου.)

(Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste. Dritter
Theil. p. 47.)

Ἐκ Τυττίνγης. 1820. Ἀπριλίου 10.

Η Ἀλεξάνδρεια, ἐν Αἰγύπτῳ, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τῷ 311. ἔτι πρὸ Χριστοῦ διὰ τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Δημοχάρητος, μεταξύ ἑνὸς κόλπου τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς λίμνης Μαρεώτιδος πρὸς δυσμὰς τοῦ Κανωδικοῦ κόματος τοῦ Νείλου, (ad effigiem, ὡς ἐκφράζεται ὁ Πλίνιος, *Macedonicae ohlamydis* (*)) καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὕτω κληθεῖσα ἔκαστο, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, ὑπὸ τὴν $31^{\circ} 2' - 3'$ (**). Ἡ περίμετρος αὐτῆς ἦτον ἑκατὼν, ἢ 12 καὶ κατὰ τὸν Πλίνιον 15 βωμαϊκῶν μιλίων. ἔῖχε δὲ ἀγιάς μακρὰς καὶ εὐρείας, μάλις, δύο λεωφόρους, ἐκ τῶν πόδας τὸ πλάτος, αἵτινες διαχωρίζον τὴν πόλιν κατὰ τὸ μέσον ὀρθογωνίῳ. Τοιαύτη θέσις, ὁποῖα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔλαχε, προηγουμένως μὲν ἐποίησεν αὐτὴν ἀσφαλῆ, ἀπρόσιτον

(*) Κατ' εἰκόνα δηλαδὴ ἡ σχῆμα Μακεδονικῆς χλαμύδας, ἔστι δὲ χλαμύδα ἡ τοῦ σχήματος τοῦ εἰκότος τῆς πόλεως, λέγει καὶ ὁ Στράβων.

(ὁ Μεταφρ.)

(**) Νεώτεροι Γεωγράφοι, ὡς Chazelles καὶ Irwin θέτουσιν αὐτὴν ὑπὸ τὴν $31^{\circ} 11'$ τῶν Παρισίων Ἀκρόδημον $31^{\circ} 11' 20''$ ὁ Niebuhr $31^{\circ} 12'$ ὁ Bruns $31^{\circ} 11' 32''$ τὸ πλάτος καὶ $30^{\circ} 17' 30''$ τὸ μήκος ὁ δὲ Greenwich καὶ d'Anville $47^{\circ} 51'$ τὸ μήκος.

δηλαδή και κατὰ γῆν και κατὰ θάλασσαν· ἐπομένως δὲ ἐ-
 γίνετο πρόξενος τοῦ πλοῦτος τῆς, οὐσίας πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ
 ἀπὸ ξηρᾶς και ἀπὸ θαλάσσης προσφύεσθαι διατεθειμένης,
 και διὰ τοῦτο δυναμένης νὰ γένῃ ὡς και ἀληθῶς ἐγένετο τὸ
 καθορμητήριον ἁπάντων τῶν ἀνατολικῶν και δυτικῶν ἀγορα-
 σμάτων· τελευταῖον δὲ τὴν ἤνωσε μετὰ τοῦ Νείλου και τῆς
 θαλάσσης. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἔνωσιν, ἡ τὸ ἀμφίκλυτον τῆς
 πόλεως, και τὴν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ ἀνάστασιν τοῦ Νεί-
 λου ἀποδίδει ὁ Στράβων τὸ εὐάερρον αὐτῆς. Διὰ νὰ μὴ στερεῖ-
 ται προσέτι και ψυχροῦ (νεαροῦ) ὕδατος ἦσαν ἐπὶ τούτῳ εἰς
 τὰς λεωφόρους ἐκτισμένα ὑδραγωγῆα, τὰ ὅποια σιγίζόμενα
 ἐπὶ δύο μέχρι τριῶν σειρῶν τόξων, ἐπάνω σιγῶν κειμένων,
 μετέφερον τὸ διὰ τῆς διαρρυγος τοῦ Κανώδου διαδύνον ὕδωρ
 εἰς τὰς οἰκίας. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ὑδραγωγῶν ἡ βρύσην
 σώζονται ἐτι ὀλιγώταται, και αὐταὶ ἡμελημέναι, ὅθεν οἱ κά-
 τοικοι, ὅποταν μάλιστα ὁ Νεῖλος ἦναι χαμηλός, ἀναγκάζον-
 ται νὰ φέρωσι τὸ ὕδωρ ἐκ Ροσέτης. — Ἡ πόλις εἶχε πολλοὺς
 λιμένας· και α) ὁ μέγας λιμὴν ἐκείτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς
 πόλεως, ἡ δὲ εἰς αὐτὸν εἰσόδος ἦτον πλησίον τοῦ ἀνατολικοῦ
 ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Φάρου, καλουμένου Λοχιάς. Οὗτος ὁ-
 μάζεται ἤδη νέος λιμὴν, ὅπου δύνανται νὰ εἰσέρχωνται ἑυ-
 ρεπαῖκοχρισμινικά πλοῖα, τὰ ὅποια ὁμως ὄντος τοῦ λιμένος
 πρὸς βορρᾶν διόλου ἀνοικτοῦ, δὲν μένουσιν ἐντὸς αὐτοῦ ἀ-
 σφαλῶς, και πολλάκις ἀβραγμμένα ἀφανίζονται. Τὸ ὕδωρ δὲν
 ἔχει μέγα βάθος· κατὰ δὲ τὴν κρίσιν τοῦ Νεισοῦρου ὅσω κα-
 κὸς εἶναι ὁ λιμὴν οὗτος πρὸς τὸ παρὸν, τόσῳ χειρότερος προῖον-
 τος τοῦ χρόνου θέλει ἀποεῖν. Ἡ εἰσόδος εἰς αὐτὸν εἶναι ἤδη
 ἠσφαλισμένη ὑπὸ δύο φρουριδίων, κακῆς τουρκικῆς οἰκοδο-
 μῆς· ἐκ τούτων τὸ μὲν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν κείμενον
 καλεῖται μείζων, τὸ δὲ καταντικρὺ αὐτοῦ ἐπὶ τινος ἄ-
 κρου ὀνομάζεται μικρὸς Φαρίλλων. Χώμα τι συνάπτει τὰς δύο
 νήσους, ἐνθα ταῦτα τὰ δύο φρούρια εἰσὶν οἰκοδομημένα, με-
 τὰ τῆς ξηρᾶς. β) Ὁ λιμὴν Εὐνοσος ἐκείτο πρὸς δυσμὰς,
 ἤδη δὲ καλεῖται παλαιός ἡ τουρκικὸς λιμὴν, ὡν προσ-
 διωρισμένος μόνον διὰ τὰ πλοῖα τοῦ Σουλτάνου και τῶν ὑ-
 πηκόων αὐτοῦ· εἶναι δὲ βαυότερος και ἀσφαλίζερος τοῦ εἰρη-
 μένου, ὁμως ὅχι τόσῳ καθαρός, ὅσω ἀπαιτεῖται διὰ τὸ μέλ-
 λον. Ἀμφότεροι οἱ λιμένες ἦσαν κατὰ τὸν Στράβωνα ἠνωμέ-

νοι δι' ἐνὸς μακροῦ χώματος, ἐπτασάδιον καλουμένου· δύο
 πλησίον τῆς πόλεως και τῆς νήσου τεθειμένοι γεφυραὶ ἐχρη-
 σίμευον νὰ μεταβαίνωσι διὰ τῶν σομίων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι
 ἐκ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον λιμένα. γ) Ὁ κρυπτός και κλει-
 σὸς λιμὴν, ἀντικρὺ τοῦ παρὰ τὸν μέγαν κειμένου φρουρίου,
 ἦτον διωρισμένος κατὰ πάντα εἰς χρῆσιν τοῦ βασιλέως· ἐμ-
 προσθεν αὐτοῦ εὕρίσκετο τὸ νησίον Ἀντίρροδος, ἔχον βασι-
 λειον ἅμα και λιμένα, δ) Ὁ ὀρυκτός λιμὴν, Κισωτός προσ-
 αγορευθεῖς, ἦτον διά τινος πλευρῆς διαρρυγος μετὰ τῆς λι-
 μνης Μαρεώτιδος ἠνωμένος· κατὰ τὸ παρὸν δὲ οὗτος εἶναι κε-
 χρισμένος παντάπασι.

Ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦτον ἡ πρωτεύου-
 σα, και ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ καθέδρα τοῦ Ἐπαρχοῦ Πραετο-
 ρίς. Ἀμφότεραι αἱ διωκίσεις φιλοτιμούμεναι ἐσπευδον νὰ
 καλλωπίσωσι τὴν πόλιν, και διὰ προνομίων νὰ μεγαλύνωσι
 τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Ἐκ τῶν καθ' ἑκάστη μερῶν τῆς πόλεως ἀξιο-
 λογώτατα ἦσαν: Τὸ Βρούχιον, πλήρες καλλίσων οἰκοδο-
 μημάτων και Βασιλείων (βασιλικῶν Παλατίων), παρὰ τῷ
 μεγάλῳ λιμένι κειμένων. Ἐν τούτῳ εὕρίσκετο προσέτι και τὸ
 Μουσεῖον (βλέπε ἐφεξῆς Ἀλεξανδρινὴν Σχολήν), και τὸ
 Σῆμα, φρούριόν τι ὡσαύτως παρὰ τῷ μεγάλῳ λιμένι, ὑπὸ
 Πτολεμαίου τοῦ Α'. οἰκοδομηθὲν, ἐνθα τὰ νεκρὰ σώματα τῶν
 Βασιλείων ἐτίθεντο, και εἰς τὸ ὅποιον τὰ λείψανα αὐτοῦ τοῦ
 Ἀλεξάνδρου μετεκομίσθησαν. Ἐν τῷ μυσικῷ λιμένι ἦσαν
 τὸ θέατρον, τὸ ἐμπορεῖον (Γερμ. die Bourse) και τὸ Ἱερὸν
 τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ Ποσειδίου, ὅπου ὁ Ἀντώνιος προσ-
 θεῖς χώμα ἐτι μᾶλλον ἐκίνου εἰς μέσον τὸν λιμένα κατα-
 σκευασεν ἐπὶ τῇ ἀκρῷ διατταν βασιλικήν, τὴν ὁποίαν Τι-
 μῶνιον προσηγόρευσε. Πλησίον τοῦ Ποσειδίου ἐκείτο τὸ
 Καισάριον, τὸ ἐμπορεῖον, αἱ Ἀποθήσεις*) και τὰ νεώρια μέ-

(*) Ἀποθήσεις παρὰ Στράβωνι, δὲ οὐ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ Ἀλεξανδρείας
 ἐνταῦθα λεγομένων ἐληφθῆσαν, σημαίνει Ἀποθήκην, ἵγουν τόπον ἐπιτή-
 δεον εἰς ἀπόθεσιν και φυλάκην τῶν εἰσγομένων πωλησέως χερῶν φορέων.
 Εἰς τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἐκλαμβάνεται και παρὰ Ἡρακλεῖδῃ τῇ Ποντικῇ (Σελ.
 218), καθὼς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ κυρίου Κερὰν εἰς τὸν
 εἰρημένον τούτου Σχολιαστή (βλέπε Πρίδλ. Ἑλλην. Βιβλ. Σελ. 361).

χρη τοῦ ἑπτασταδίου. Τὸ Βρούχιον ἦτον θαλερόν καὶ ἐκ τῆς πόλεως δι' ἐνὸς τείχους κεχωρισμένον. Ὅποτε ὁ Καίσαρ ἐπολιορκήσας ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν, ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου κατήντησεν εἰς φλόγα. Ὁ Αὐρηλιανὸς διάρισε τὴν ἀνατραπὴν παντελῶς ἀπὸ τὸ τέταρτον τῆς πόλεως, καὶ τὸ Μουσίου ποτὲ δὲν ἀπεκατέστη. Τὸ μέρος μεταξὺ τοῦ μεγάλου λιμένος καὶ τοῦ λιμένος Εὐνόσου, ἀνομάζετο Ῥακώτις, πρὸ τῆς κτίσεως τῆς Ἀλεξανδρείας ἔτι κατοικοῦμενον ὑπὸ τῶν νεωριοφυλάκων. Ἐνταῦθα εὗρίσκειτο καὶ ἡ Κάμη Βουκολίς, εἶδος προαίσιου ὑπὸ βουκόλων κατοικοῦμένου· προσέτι δὲ ἐπίτινος λόφου καὶ τὸ Σεράπιον, ἐν ᾧ ἦτον ὡσαύτως Βιβλιοθήκη τις ἐκ 200,000 βιβλίων συνιστάμενη, τὴν ὅποιαν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος παρήγγειλεν ἐν ἔτει 389, μετὰ Χρ. νὰ ἀφανίσωσιν. — Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως εὗρίσκοντο τὸ Γυμνάσιον, τὸ Δικαστήριον καὶ τὸ Πάνειον· ἐπὶ σθεν δὲ τούτων τῶν κτιρίων ἔκειτο πρὸς δυσμὰς ἡ Νεκρόπολις, προάσιον, ὅπου ἦσαν κῆποι πολλοὶ καὶ ταῖραι καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχεύσεις (βαλσαμώσεις) τῶν νεκρῶν ἐπιτίθειαι. Αὐτοῖσι ἐπανηγυρίζοντο οἱ πεντητηρικὸι ἀγῶνες· ἐκ τούτου δὲ τοῦ προαίσιου ἐγένετο ἡ μεταβάσις εἰς τὸν ἱπποδρόμον, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου εὗρίσκειτο ἡ Νικόπολις, περίφημος διατὴν νύκτα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου (Σεβαστοῦ) κατὰ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Κλεοπάτρας· ὁ Στράβων τὴν περιγράφει οἷον τι προάσιον Ἀλεξανδρείας, ἅλλοι δὲ ὡς χωριστὴν πόλιν. — Ἐκ πάντων τούτων τῶν λαμπρῶν κτιρίων, σῶν κτλ. ἔμειναν σχεδὸν μόνον λείψανα· διεφύλαχθισαν δὲ προσέτι πολλὰ νεκροταφεῖα, Κατακόμβαι (Catacombæ) (*), καὶ μάλιστα ἡ τοῦ Πομπηίου σήλη, ἐξ ἐρυ-

(*) Ἡ Λατινικὴ αὕτη λέξις σημαίνει ἐνταῦθα σπήλαια ἢ ὑπόγεια, τῶν ὁποίων ἑκάστη Αἰγυπτιακὴ πόλις τὸ πάλαι εὐπόρει, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἴδια σφίζονται ὑπὸ τῶν ἀνδαματόρων χρόνων ἀδιάφθορα. Ἡ εἰσὸς εἰς αὐτὰ ἀλλοτρεμένη εἶναι ῥιζίνταις, ἄλλοτε δὲ κατωφερῆς, εὐθεῖα ἢ ἐλικοειδής· μετὰ δὲ τὴν εἰσόδον παρίστανται εὐθεῖς θάλαμοι, σῶαι ἢ βρύσσαι. Πολλὰ τοιαῦτα σπήλαια μετ' ἀλλήλων κοινωνοῦντα ἀποτελοῦσι λαβύρινθον τινα, τοῦ ὁποίου ἡ εἰσὸς εἶναι δυσεὐρήτης· τὸ ὅδον αὐτοῖσι καλύπτεται ὑπὸ Μουρῶν, αἱ δὲ ποταμοὶ εἰσὶν ἀποσπασμένοι ἐκ τῶν θηκῶν αὐτῶν. Ἐν τῇ μεταξὺ εὗρίσκονται προσέτι εἰδωλα καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀρχαιοῦτες, εἰς ἃν τὴν προσεχέσαν

θροῦ Τρανίτου ἢ Συνίτου (*), πλὴν τοῦ Σεμείλιου, ὑπὸ τριῶν κομματίων συνισαμένου, ἐννέα πόδας διάμετρον ἔχοντα, καὶ τοῦ κυρίως τῆς σήλης σώματος, μονολίθου, ὑπὲρ τούτους 80 πόδας κατὰ τὸ μήκος, ἢ ὅλης ὁμοῦ τῆς σήλης 114 πόδας ὑψιλῆς οὔσης. — Τελευταῖον καὶ ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Κλεοπάτρας Βελόνης ἐγνωσμένος ὀδελίσκος.

Ἡ νῦν Ἀλεξανδρεία περιλαμβάνει μικρὸν τι μόνον μέρος γῆς μεταξὺ τῶν δύο λιμένων, καὶ μόλις φθάνει τὸ ὄγδοον μέρος τῆς περιφέρειας τῆς παλαιᾶς πόλεως. Τὰ τείχη αὐτῆς, αἱ πύλαι καὶ αἱ οἰκίαι, πρὸς κτίσιν τῶν ὁποίων ἐλήφθη ἡ ὕλη τῶν παλαιῶν λειψάνων τῆς πόλεως, πάντα εἰσὶν ἔργα τῶν νεωτέρων χρόνων. Αἱ ἀγῆαι εἰσὶ σῶαι καὶ ἄσρωτοι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων, ὅστις τὸν παλαιὸν καιρὸν ἔφθανε, κατὰ τὸν Διάδωρον, μέχρι τῶν 300,000, ἡλαττώθη καθ' ὑπερβολήν. Οἱ περιηγῆται τόσον διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐκ τῶν 30,000 μέχρι τῶν 5000 τοὺς καταδικάζουσι (ὁ τελευταῖος ἀριθμὸς εἶναι κατὰ τὸν Sonnini). Οἱ κατοικοὶ συνίστανται ἐκ Τούρκων, Ἀράβων, Κοπτῶν, Ἀρμενίων, Ἰουδαίων, Βαρβαρίζων, Γραικῶν καὶ Φράγκων, τούτεσι Εὐρωπαϊκῶν ἐμπορῶν, μάλιστα Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων. Τὰ νῦν δημόσια κτίρια δὲν ἔχουσιν ἰδιαιτέραν τινα λαμπρότητα· ἡ τῆς ἀγίας Δικαι-

ἔριον ἀνθίστανται κατὰ τὸ παρὸν δύο τινά· α'. τὸ ἀρκατικὸν ἱεὺς τῶν ἐνταῦθα κατοικούντων Ἀράβων, καὶ β'. αἱ νυκτερίδες, αἵτινες πανταχόθεν ἐπιτάμναι σθένουσι πὸ φῶς τοῦ περιέργου θαύτου. — Διεξοδικωτέραν περὶ τούτων περιγραφὴν ἰδὲται ἐν φιλοκαγνώσει εἰς τοῦ περιηλοῦς Γερμανοῦ Ἰστοριογράφου Heeren τὸ περίφημον σύγγραμμα: *Idaen über die Politik, Verkehr und den Handel der vornehmsten Völker der alten Welt*. Μέρ. Β'. Σελ. 784.

(Ὁ Μεταφρ.)

(*) Τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχει καὶ ὁ Τρανίτης, ἐξ οὗ τὰ θαυμαστὰ Μνημεῖα τῆς παλαιᾶς Αἰγυπτιακῆς τέχνης, οἱ ὀδελίσκοι κ. τ. λ. συνίσταντο. Ἐλαβε δὲ αὐτὸ ἐκ τῆς πόλεως Σὺήνης τῆς παρὰ τῷ Νείῳ ποταμῷ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ Αἰγύπτῳ, ὅπου κυρίως εὗρίσκειτο (βλέπε Blumenb. *Naturgeschichte* Σελ. 609). Δεῖγματα τοῦ παλαιοῦ ἐρυθροῦ Γρανίτου (granito rosso κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς), οἷον ἐκ τοῦ ὀδελίσκου τοῦ Ῥαμῆσις, καὶ ἐκ τῆς σήλης τοῦ Καίσαρος Ἀντωνίου, ὑπάρχουσιν εἰς τῆς φυσικῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀνδρέου Πλωμινεσάχου τὴν Συλλογὴν, εἰς τὴν ἐπέκειν ἐγὼ εὐτύχησα νὰ ἴδω αὐτοὺς ἐκεῖνα.

(Ὁ Μεταφρ.)

τερύγης Ἐκκλησία ἀνῆκει εἰς τοὺς Γραικοὺς· ἡ τοῦ ἁγίου Μάρκου εἰς τοὺς Κόπτας· ἡ αἰσαία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου μετεβλήθη εἰς Τσαμίον· οὕτως ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶναι ἀξιολογούμενον ὡς προσορμητήριον τῶν Δημοσυντακτικῶν τῆς Αἰγύπτου, Ἀραβίας καὶ Ἀφρικής. Κατὰ τὴν νεωτέραν τοῦ Βρομσεονα περιγίγνῃσιν διαιρεῖται ἡ πόλις εἰς τὴν τῶν Φράγκων καὶ Τούρκων Ἑνορίαν (Quartier), ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἔχει καθαρόν αέρα καὶ εἶναι καλῶς οἰκοδομημένη, ἡ δὲ ἄλλη εἶναι πολλὰ ἀκαθάρτος. (Hartmann)

Εἰς τὴν Ἱσθμὸν τῆς καλλιέργειας τοῦ ἀνθρώπου μόλις προσφέρεται ἄλλος ἀξιολογώτερος ἐπὶ τῆς γῆς τόπος παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὥς δυνάμεθα δικαίως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ κτίσις αὐτῆς ἀνῆκει εἰς μίαν ἐκ τῶν πράξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου, χωρὶς τῆς ὁποίας ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ δὲν διέφερε ἐπιδρομῆς τινός. Τοῦ κατακτητοῦ τούτου τὴν μεγάλην μὲν, ἀλλ' εἰς τὴν κατόρθωσιν ἀδύνατον ἰδέαν, τοῦ νὰ καταστήσῃ δηλ. ἀπὸ τοῦ Γάγγου μέχρι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, καὶ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς Θαλάσσης ἕως ἐπὶ τὴν Νεῖλου μέγατι Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἔχον κέντρον τὴν Βαβυλῶνα, ἐμμενίσαντο οἱ πρῶτοι οἰκοδομοὶ προξενηθεὶς θάνατος· καὶ ἴσως ἡ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν (διαδόχων) αὐτοῦ γενομένη διαιρέσις ἐκείνου τοῦ ἀχανοῦς βασιλείου εἰς πολλὰ μικρότερα ἤττω πολὺ ὠφελιμώτερα. Ἡ ἡδὴ ἀρχαμένη τῶν ἰδεῶν κοινωνία μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως χωρὶς τινὸς ἐμποδίου ἢ διακοπῆς ἐπεταχύνετο ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς ἀμύλλης διαφόρων ἐθνῶν. Αὕτη δὲ φυσικῶς τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ ἄλλου ποὺ ἐδύνατο νὰ ᾖναι μεγαλύτερα καὶ νὰ ἔχῃ πλειοτέραν ἐπιρροὴν εἰμὴ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῆς ὁποίας οἱ πρῶτοι κάτοικοι ἦσαν Αἰγύπτιοι ὁμοῦ καὶ Ἕλληνες. Ὁ Ἀλέξανδρος θέλων νὰ κατοικισθῇ ταχύτερον ἢ νὰ καθεδρεύουσα πόλις, εἰλκυσε νῆδρ ἐκεῖσε μεγάλην τινὰ Ἰουδαίων ἀποικίαν (ἐν ἔτει 336 πρὸ Χρ.). Πτολεμαῖος δὲ ὁ ἄγχιος ἔφερεν ἐκεῖ (320 πρὸ Χρ.) 100,000 αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, μετὰ τοὺς ὁποίους ἠκολούθησε καὶ ἄλλη τις μεγάλη ἀποικία (312 πρὸ Χρ.), ἥτις τόσον ἠύξησεν, ὥς ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Αὐγούστου εὐρέθησαν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν ὅλῳ Μιλιόνιον Ἰουδαῖοι. Τοιαύτη ἐθνὴν ἀνάμιξις δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ ἴσῃ καὶ ὡς πρὸς τὸν νοστὸν καὶ φιλολογικὸν κόσμον. Μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἰου-

δαίων ἐγένετο ἴσως εὐκολώτατα ἡ ἐνωσις, διότι ὁ Μωσαϊσμός ἐξῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὁ Παρσισμός (ἢ Περσισμός) μεταβαλὼν αὐτὸς μετέβαλε καὶ τῶν Αἰγυπτίων τὰς ἰδέας. Ἀλλ' εἰς πάντα ταῦτα προστεθήσαν καὶ Ἑλληνικαὶ ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι, καίτοι ἐν μέρει ἀρχικῶς ἦσαν οἰκτεῖαι εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἢ, ὡς παρὰ τῷ Πυθαγόρῃ καὶ Πλάτῳ, ἀμέσως εἰς τὴν Αἰγύπτου, μ' ὅλον τοῦτο ἔλαβον ἰδιάζοντά τινα χαρακτῆρα, ἐν μέρει δὲ ἦσαν διόλου νέαι καὶ ἀνοικτεῖαι εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὅτι ποτὲ ἐδύνατο νὰ γεννηθῇ ἐκ τοιαύτης τινὸς μίξεως καὶ ζυμώσεως εἰς τόπον τοιοῦτον, ὡς ἡ Αἰγύπτος, καὶ κατὰ τινα χρόνον, ὅτε Ἑλληνικὴ τις αὐτῇ ἐνταῦθα κατεστήθη, τοῦτο ἐγεννήθη ἐντεῦθεν· Ἀνατολὴ καὶ Δύσις συνέρρουσαν ἐπ' ἀλληλίας, καὶ διὰ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐνώσεως περιέστειλαν, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅλην τοῦ Κόσμου τὴν Ἱσθμὸν ἀπαξ μόνον οὕτω συνῆλθον, ἔμειναν διαρκῆ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν μέχρι τῆς σήμερον. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἱσθμὸν τῆς καλλιέργειας τοῦ ἀνθρώπου μόλις εἶναι ἄξιον νὰ παρατηρηθῇ ἐπιμελέστερον ἄλλο τι παρὰ ἢ οὕτως ὀνομασθῆσα.

Ἀλεξανδρινὴ Σχολή, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἀλεξανδρινῶν περιλαμβάνονται. Περὶ οὐδεὶος ἄλλου πράγματος ἐγένετο τόσον εὐκολὸς ἢ κρῖσις, ὅσον περὶ αὐτῆς τῆς σχολῆς· διότι πολλοὶ ἐν μεροληψίας κινούμενοι καὶ εἰς διαφόρους γνώμας σφιζόμενοι, ὑπὲρ καὶ κατ' αὐτῆς ἐφάνησαν. Οὗτοι, χωρὶς νὰ σροχασθῶσιν, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς Σχολῆς πρέπει νὰ κριθῇ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ αἰῶνος τῆς, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀφορώσιν ἔχει τόσον εἰς ὅτι οὗτος ὁ αἰὼν ἐπέτρεπε καὶ μετ' αὐτοῦ ἔφερεν, ὅσον εἰς ἐκείνῳ, ὅπερ ἡ ἀτομικὴ τῶν κλίσιν τοὺς ὑπαγορεύει. Πᾶσα ἡ φιλονεικία μεταξὺ τῆς λογικῆς (Rationalismus) καὶ ὑπερφυσικῆς δόξης (Supernaturalismus) λαμβάνει ἐνταῦθα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς· Ἀλλ' ἡδὴ πρόκειται νὰ ἐκθέσωμεν Ἀγγελλίας Ἱστορίας, χωρὶς εἰσέτι νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν ψῆφον.

Ἡ τόσον ἐνδοξὸς Ἀλεξανδρινὴ Σχολή, ἥτις εἶχε τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὸν δρόμον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς γενικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καλλιέργειας, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες ἀποκατέστησαν τὴν Ἀλεξανδρείαν κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς πολυμαθείας. Οὗτοι, ἐν αἷμα εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν ἢ ἐλευθερίαν καὶ ἡ εὐτυχία ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἐξέ-

πικτον, εἰλκυον τοὺς πεπαιδευμένους παντὸς εἶδους εἰς τὴν αὐλήν των, καὶ ὑπερασπιζόμενοι αὐτοὺς τοὺς ἐχορήγου τοῦ μέσου τὰ ζώσιον ἀφιερωμένοι διόλου εἰς τὰς Ἐπιστήμας καὶ Τέχνας. Ἐντεῦθεν λοιπὸν οἱ πεπαιδευμένοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶχον ἐλευθέραν τὴν ἀπολαυσιν τῶν τε φιλολογικῶν βοηθητικῶν μέσων καὶ ἐνὸς τέππου ἐπιτηδεῖν νὰ ἀφελῶνται ἐξ ἐκείνων ἀφροντίστως καὶ ἡσύχως· καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐχρησίμευσεν ἡ Βιβλιοθήκη (*), εἰς δὲ τὸν ἄλλον τὸ

(*) Ἡ σύγκαις μεγάλης βιβλιοθήκης, τῆς μεγάλης δὲ ὡς μέχρι τότε συνεκλήθησαν, ἐπετάχθη τὴν διαύθυνσιν τῆς σπουδῆς τῶν Ἀλεξανδρινῶν. Ὁ πρῶτος αὐτῆς Πτολεμαῖος ἐκτετέλεσται τὸ θεμέλιον δύο βιβλιοθηκῶν, εἰς ὧν ἡ μία μὲν εὐρίσκατο ἐν Βρυχίᾳ παρὰ τῇ λιμένι, ἡ ἄλλη δὲ ἐν τῇ νῆσῳ τοῦ Σεράπιος. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων ἤλξετο μέχρι ἐνὸς ἡμίσεος μιλιοῦ (Εὐσέβ. Προπαρασκ. Εὐαγγελ. Βιβλ. 8. Κ. 2.). Οἱ Πτολεμαῖοι ἐφιλοτιμούντο εἰς ἀγορὰν βιβλίων μετὰ τῶν Ἀττάλων βασιλέων τῆς Περγᾶμου· ὅλοι οἱ θαλασσοπόροι εἶχον τὴν παραγγελίαν ν' ἀγοράζωσιν ὅπου εὕρισκον τῶν παλαιῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἔπειτα ἐλαμβάνοντο παρ' αὐτῶν εἰς πᾶσαν τιμὴν (†). Ἐφυλάττοντο δὲ ταῦτα ἐνὶ εἰς ἰδιαιτέρους κοιτῶνας, καὶ ἐπεφυλάττοντο „τὰ ἐκ πολλῶν“. Ταυτοτρόπως ἡ φεικέρδεια τῶν τοιούτων ἀνθρώπων διεβεβήθη νὰ καταχωρῶνται ἐνδοξα ὀνόματι, ἐκδίδοντες ἱκνέων ποιήματα ἢ ἔργα τῶν παλαιῶν. Πρὸς διάκρισιν λοιπὸν τούτων τῶν ὑποβιβλιασίων ἐκ τῶν γνησίων συγγραμμάτων, διαβρίθηναν ἱδίαι τινες πεπαιδευμένοι πρὸς τοῦτο τὸ ἔργον χωρίζοντες ὀνομασθέντες. Ὅσα δὲ οὗτοι συγγραμματα ὡς γνήσια ἀναγνώριζον, ταῦτα ἐφυλάττοντο „ἐν μικρῇ τιμῇ πινυκιδίῳ“ (Γαλην. περὶ Δυσπν. Βιβλ. 2. Ἰπποκρ. 2. ἐν Βιβλ. 3. Ἐπίδημ. ὑπερμ. 2. ἐν Βιβλ. περὶ ψύσ. Ἀνθρ.). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσπεύδον οἱ Πτολεμαῖοι νὰ προσ-

†) Ἐκ τοῦ Νηλέως, κληρονόμου τοῦ Θεοφράστου, ἡγόρασε Πτολεμαῖος ὁ Φυλάδαρος τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους συλλογθεῖσαν βιβλιοθήκην (ἐξαιρουμένην τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὅσα ἔφθασαν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Νηλέως, καὶ ἔλαβον ἄλλην τιμὴν τέχην). Οὗτος εἰρήνη νὰ λάβῃ ἀντίγραφα ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐκ τῶν Ἀθηναίων, Ῥόδου καὶ ἄλλων πόλεων. Πτολεμαῖος ὁ Φύσιος, τυρηνικὸς Δεσπότης, ἐστὶς ἑμὺς ἡγάγη τὰς ἐπιστήμας, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, λαβὼν ἐκ τῶν Ἀθηναίων τὰ ποιήματα τοῦ Ἀλκύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου παρήγγειλε νὰ σηκώσωσιν ἀντίγραφα ἐξ αὐτῶν, τὰ ὅποια ἐδόθησαν ὀπίσω εἰς τοὺς Ἀθηναίους· διὰ δὲ τὰ πρωτότυπα ἀνήγγειλεν εἰς αὐτοὺς χρῆμα εἰς τὰλάντων ἀργύρου. (Buhle)

Μουσεῖον (*): ἀμφότερα μετὰ βασιλικῆς ἐλευθερίτης κατασκευασμένα.

Γραμματικοὶ καὶ Κριτικοὶ, Ποιηταί, Μαθηματικοί, Γεωγράφοι, Φυσιολόγοι, Ἱατροὶ καὶ Φιλόσοφοι ἀφελόντο ἐκ τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος (Institut). Πάντες δὲ οὗτοι, ὅχι συγχρόνως παρρησιαζόμενοι, συνισῶσι κοινῶς τὴν Ἀλεξανδρινὴν Σχολήν, ἣτις διακρίνεται δι' ἰδιαιτέρου τινος χαρακτήρος.

Εἰς μὲν τοὺς παλαιότερους Γραμματικούς, ἐν οἷς περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐννοῶνται οὐ μόνον τῆς γλώσσης διδάσκαλοι, ἀλλὰ Φιλόλογοι καὶ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων εἰσηγηταί, ἀνήκουσι Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος, Βρατοσθένης ὁ Κυρηνάιος, Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, Ἀρίσταρχος ὁ Σαμοθράξ, Κράτης ὁ Μαλῶτης, Διονύσιος ὁ Θωρῆς, Ἀπολλώνιος ὁ Σαφιστής, Δίδυμος ὁ Καλκέντερος, καὶ Ζώιλος.

Εἰς δὲ τοὺς Ποιητὰς ἀνάγονται Ἀπολλώνιος ὁ Ῥοδῖος, Λυκόφρων, Ἀρατος, Νικάνδρος, Εὐφορίων, Καλλίμαχος, Θεόκριτος, Φιλίτας, Φανοκλῆς, Τίμαιος ὁ Φλιάσιος, Σκυρίων, Διονύσιος καὶ ἑπτὰ Τραγικοί, οἱ ἑπτὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀσφές καλούμενοι (ἢ Πλειάς).

Πολλάνης οἱ ἄνδρες τῶν δύο τούτων ἐλάσεων κατηγόρηθησαν ὡς ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης μᾶλλον βλαφέντες παρὰ ἀφελθέντες· καὶ δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκρίνον καὶ ἐρμηνεύον τῶν παλαιῶν τὸ κείμενον, ἐφθεῖρον βέ-

χως τὴν Περγαμηνὴν βιβλίαν ὡς πρὸς τοῦτο τῆς φιλομαθείας τὸ εἶδος, καὶ δὲ νὰ ἐπιτύχωσιν ἀσφαλέστατον τοῦ σκοποῦ των, ἀπηγόρευον τὴν εξαγωγήν τοῦ παπύρου (Plin. Hist. N. 13. 11.). Ἀλλ' ἐν Περγᾷ ἀνεπήλθον τὸ ἐλλειπὲς κατασκευάζοντες περγαμινούς χαρτας ἐκ δερμάτων ὄνου· αὕτη δὲ ἡ αἰμίλη συνελήθη καὶ ἐφεξῆς μετὰ ταῦτα. (Sprengel)

(*) Μέρος τι τῶν βασιλέων ἀπετέλει τὸ Μουσεῖον, μέγα χεῖριον, ὅπου κοιναί σισαίτιαι, ἀκροατήρια καὶ διδασκῆρα καὶ περιπάτοι ὑποκάτω τῶν κατασκευασμένων πρὸς χρῆσιν τῶν πεπαιδευμένων. Ἐνταῦθα εἶον οὗτοι διὰ δημοσίου δαπάνης ὑπὸ τὴν ἐπιστάτην ἐνὸς ἱερέως, τὸν ὅποιον ἐψηφίζον οἱ βασιλεῖς, ἐπὶ δὲ τῶν Γραμμάτων εἰ Καίσαρες (Στράβων). Ἐνταῦθα ἐγένοντο προσέτι δημόσιαι διαλεκτικαὶ γυμνάσεις (Ἀγῶνες Μουσῶν καὶ Ἀπολλωνῶν) καὶ οἱ νικηταί ἐβραβεύοντο ἀπαρραλλῶς ὡς εἰς τοὺς Ὀλυμπίους ἀγῶνας (Vitruv. de Archit. libr. 7. praef.). (Sprengel)

δαία τὸ ἴδιον αὐτῶν ἐφευρετικόν, καὶ ὅπου αὐτὸ δεκνύεται, λείπει τὸ ζωνάρν ἐκεῖνο τοῦ παλαιοῦ καιροῦ. Εἰς ὀλίγους μόνον ἐξυπνίει ἡ γηνησία Μεγαλοφυΐα (Genius), οἱ πλείους δὲ ἔπραττον ὅτι ποτὲ διὰ τῆς Κριτικῆς καὶ σπουδῆς δύναται νὰ πραχθῇ. Καθαριότητα, ὁρμήματα καὶ γλαφυρότητα τῆς γλώσσης, ὡς καὶ ἔντεχνον σύνθεσιν δὲν δύναμει ν' ἀπαρνηθῶμεν εἰς αὐτούς. Τὰ ἀνεπὶλήπτα αὐτῶν συγγράμματα εἰσι μᾶλλον ψυχρά, ἢ πολλῶν μάλιστα ἀναπόλαυστα διὰ τὸ δυσχερὲς ἔσθ' ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστοσώρευμένης πολυμαθείας. Ἐκ δὲ τινος πρὸς καινοτροπίαν κλίσεως πολλὰκις οὗτοι ἀναφελῇ καὶ λίαν ἀδιάφορα πράγματα ἐξύμνουσιν ἄνευ τοῦ παραμικροῦ κέρδους (ἀντὶ Φεγγήτῳ.).

Ἡ Βιβλιοθήκη λοιπὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦτον ἡ κυρία αἰτία ἀναμφισβήτως τοῦ νὰ καυχῶνται οἱ ἐκεῖ πεπαιδευμένοι μᾶλλον ἐπὶ πολυμαθείᾳ καὶ κριτικῇ λεπτολογίᾳ παρὰ ἐπὶ πρωτοτύποις τοῦ νοὸς γεννήμασι. Καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ Ἑλληνικὰ ποιητικὰ ποιήματα τοῦ Καλλιμάχου, Ἀπολλωνίου Ῥοδίου καὶ Λυκόφρονος, ὅσπ' αὖ κατ' ἀρχαίς ἔτι, μετὰ τὴν καθίδρυσιν τοῦ Μουσείου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐφάνησαν, φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τοιαύτης τινὸς φιλολογικῆς φιλοκαλίας, καθ' ἣν ταῦτα δεκνύουσιν ὅχι τὸσῶ ποιητικὸν πνεῦμα, ὅσῳ μᾶλλον τεχνικὴν σπουδὴν καὶ πολυμαθειάν τῶν συγγραφέων των. Αὕτη δὲ μάλιστα ἡ φιλολογικὴ φιλοκαλία προὔξενισεν εἰς τὴν παλαιάν καὶ νεωτέραν φιλολογίαν μεγάλην καὶ παντοδαπὴν ὠφέλειαν, ἥτις δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὡς μικρά. Εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἐκ τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀρισάρχου χρεωστούμεν πρὸ πάντων τὴν διόρθωσιν τοῦ κειμένου τῶν παλαιῶν ποιητῶν· τὴν διάκρισιν τοῦ γνησίου ἀπὸ τοῦ ὑποβολιμαίου εἰς τὰ συγγράμματα των· τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν γραμματικῶς, ἱστορικῶς καὶ αἰσθητικῶς· τὴν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς δραματογραφίας καὶ Σκηνικῆς, τῆς Μίτρικῆς κτλ.. Οὗτοι (οἱ Ἀλεξ.) ἐνησχολήθησαν μετὰ ταῦτα ὡσαύτως εἰς τὰ παλαιὰ πεζὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων, ὅσα ἦσαν ἐπισημονικῶν γνώσεως περιεκτικά. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναριθμήτων ἐντεῶθεν γεννηθέντων ὑπομνημάτων οὐδὲν ἦττον διασώθησαν πολῦτοι τῆς γλώσσης καὶ τῶν πραγμάτων ἐρμηνεῖαι, πολλὰ λαίφανα παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης, τὰ ὅποια ἄλλως δι' ἡμᾶς ἦθελαν ἀπολεσθῇ, καὶ τὰ ὅποια λυπούμεθα καὶ ἡθέλαμεν ἐπιποθῇ. Πόσου δὲ ὄφελος ἀπαν-

τλοῦμεν ἐκ τῆς κριτικῆς αὐτῶν, περὶ τὸ καίμενον τῶν τε ἀξιολογωτάτων Ἑλληνικῶν λογογράφων· ὅσον, Θεοκυδίδου, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, καὶ πολλῶν ἐπίσης ποιητῶν, περὶ τούτου, ὡς παντὶ δήλουν, δὲν λέγομεν τίποτε. Ἡ Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, οἱ ἰδιωτισμοὶ ὡς πρὸς τὰ εἰρη τῶν Διαλεκτῶν αὐτῆς, ἡ παραγωγή καὶ ἡ σημασία τῶν λέξεων ἐσαφηνίσθησαν μάλιστα ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν Κριτικῶν καὶ ὑπομνηματιστῶν, οἵτινες ἐδίδοντο πολλὰκις εἰς τὴν ἐρευναν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅσον ὁ Ἐρατοσθένης, ὅστις ἐπὶ Πτολεμαίου Γ', τοῦ Εὐεργέτου ἦτον Βιβλιοθηκῆριος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ πρῶτος αὐτὸς ὠνομάσθη Φιλολόγος (Sueton de Gramat. C. 20). Δίδυμος ὁ πρεσβύτερος ἐπὶ τῆς Διοικήσεως τοῦ Κ. Αὐγούστου Α'. ἐν τῷ Β' ἔτει μετὰ Χρ., καὶ ἔπειτα Ἀπολλώνιος ὁ δῦσκολος, Ἡρακλείδης, Ἀθήναιος, Ἀρποκρατίων, Ἡφαισίων, Ἰούλιος Πολυδεύκης, Ἡσύχιος, Ἀμμάμιος καὶ ἄλλοι.

Πρὸς τούτοις οἱ Ἀλεξανδρινοὶ πεπαιδευμένοι δὲν περιερίζοντο κατ' οὐδένα τρόπον μόνον εἰς τὴν Κριτικὴν καὶ ἔρμηνοιαν τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀλλ' ἐπεξεργάζοντο ἐν ταυτῷ μετὰ Σερμοῦ ζήλου τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐθνῶν ἱστορίαν, ἡ ὅποια τῷ ὄντι τοὺς ἐχρησίμους κατὰ πολλά. Συνήθροζον δὲ τὰς εἰς ταύτην ἀνηκούσας παραδόσεις καὶ τοὺς Μύθους, προσπαθοῦντες, ὅταν οἱ Μῦθοι ἔκειντο ὡς βάσεις τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, νὰ ἐπιφέρωσι διαφορὰς ἐξηγήσεις ἐτυμολογικὰς, ἱστορικὰς, φιλολογικὰς κτλ., καὶ οὕτω κοπιᾶζοντες ν' ἀποδείξωσιν αὐτὰς ἀφελίμους εἰς τὴν ποίησιν καὶ ζωγραφίαν.

Τῆς Μαθηματικῆς ἐπιστήμης, ἥτις πρὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν μόνον εἰς μερικὰς διεσκεδασμένας σημειώσεις καὶ κανόνας ὑφίστατο, αὐτοὶ πρῶτοι ἔδωκαν συστηματικὴν ἀλλήλων χρίαν, γενόμενοι ἐφευρεταὶ καὶ παραδείγματα τῆς ἀσκήσεως διδακτικῆς μεθόδου, τὴν ὅποιαν ἐκείνη ἀπαιτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ αὐτὴ ἐπιστημονικῶς διεφυλάχθη. Εὐκλείδης, γέννημα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος, ἦτον ὁ πατήρ τῆς Ἐπιστημονικῆς Γεωμετρίας, συγγράψας τὰ περίφημα Στοιχεῖα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας, τὴν ὅποιαν ἄλλοις τῶν Ἀλεξανδρινῶν Ὑψικλῆς τοῦνομα (περὶ τὰ μέσα τῆς Β'. ἑκατονταετίας μετὰ Χρ.) ἐξηκολούθησεν, ὁ δὲ

Θεῶν καὶ ἡ σοφὴ αὐτοῦ θυγάτηρ Ἰπάρκῃ (περὶ τὰ μέσα τῆς Δ'. ἑκατονταετ.) διὰ τῶν προεβεισῶν, ἴσως δὲ ἀρχικῶς παρὰ τοῦ Εὐκλείδου αὐτοῦ ἐκταθεισῶν Δείξεων, καὶ ὁ Πρόκλος διάτινος ὑπομνήματος τὴν διεισαφήμισαν. Ἐκ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου, ὅστις ἔκμαζεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου (247 πρὸ Χρ.) ἔχομεν σύγγραμμα περὶ τῶν Κωνικῶν Τομῶν. Ἀνατόλιος, Διδάσκαλος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ταραχῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ Κ. Γαλλιστοῦ καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς πολιτείας τοῦ Βρούχου (262). Πάππος ἐπὶ Κ. Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, καὶ Εὐτόκιος περὶ τὴν Σ'. ἑκατονταετ. ὑπομνηματιστὴς τοῦ Ἀρχιμήδους, ἦσαν ἐνδοχοὶ Ἀλεξανδρινοὶ Μαθηματικοί. Νικόμαχος ὁ Γερρασηνὸς ἐξ Ἀραβίας κατὰ τὴν Α'. ἑκατονταετ. ἐκάθη ὁ Πατὴρ τῆς Ἐπισημονικῆς Ἀριθμητικῆς, τὴν ὁποίαν Διόφαντος ἐν τῇ Β'. ἑκατονταετ. καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἰάμβελιχος ἐκ τῆς Κοίτης Συρίας (περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ'. ἑκατονταετ.) διὰ τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ πρώτου, τὴν ἐπεξεργάσθησαν ἐπὶ πλέον. Ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων Φιλαδέλφου καὶ Εὐεργέτου ἐνήρμισαν ὁ Κτησιβίσιος τὴν Θεωρητικὴν Μαθηματικὴν εἰς τὴν Μηχανικὴν καὶ Ἀρχιτεκτονικὴν, ἔσχε δὲ εἰς ταύτην διαδόχους τὸν μαθητὴν του Ἡρώνα, ἔπειτα τὸν Βίτωνα, Φίλωνα τὸν Βυζαντινὸν καὶ ἄλλους, τῶν ὁποίων τὰ σύγγραμματα, ἐξ ὧν ὁ Ρωμαῖος Vitruvius ἐδιδάχθη, ἐν μέρει εἰσέτι σώζονται.

Καθὼς τῆς καθαρᾶς Μαθηματικῆς, οὕτως ἐπίσης καὶ τῆς Ἀστρονομίας καὶ Γεωγραφίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρῶτον ἐγράφησαν τὰ ἐπισημονικὰ συστήματα, τὰ ὅποια, καὶ τοὶ Ἕλληες πᾶ καὶ αὐτὰ ὡς πρὸς τὰς σημερινὰς γνώσεις, προητοίμασαν ἡμῶς τὴν ὁδὸν τῆς τελειοποιήσεως αὐτῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἐδύναντο ἐπομένως νὰ μεταχειρίζωνται ἐπιφανῶς τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐργασίας τῶν Αἰγυπτίων Ἱερέων, οἵτινες διώρθωσαν ἤδη κατὰ πολλὰ τὸ Καλενδᾶριον. Οὗτοι (οἱ Ἀλ.) παρέλαβον καὶ τὰ Αἰγυπτιακά καὶ Ἱερογλυφικά σημεῖα προσέτι, ἐφαρμόσαντες αὐτὰ εὐτυχῶς εἰς ὅλην τὴν τότε μόνον ἐγνωσμένην βορείαν τοῦ οὐρανοῦ σφαῖραν, καὶ προσδιόρισαντες τὴν μέχρι τοῦδε κακὴν Ἀστρονομικὴν Τυπικὴν τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων τὰ σημεῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, ἥτις καὶ

αὐτὴ ἐντεῦθεν νεωστὶ προσηυξήθη. Οἱ Κατασκευασμοὶ τοῦ Ἑρατοσθένους, τὰ Φαινόμενα τοῦ Ἀράτου, Ποίημα Διδακτικὸν κατὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς Οὐρανοῦ Σφαίρας ὑπὸ Εὐδόξου τοῦ Κυρδίου· τὸ Ἰπόμνημα τοῦ Ἰπάρχου ἐκ Νικαίας τῆς ἐν Βιβυνίᾳ εἰς τὸν Εὐδόξον καὶ Ἀράτον· οἱ Μῦθοι καὶ ἡ Ποιητικὴ Ἀστρονομία τοῦ Ἰγνίου· ἡ Σφαιρικὴ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Μενελάου, ὅστις ἐπὶ Καίσαρος Τραϊανοῦ συνεκρότει ἐν Ῥώμῃ Ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, καὶ τὸν ὅποιον ὁ Πλούταρχος ἀμειβόμενος ποτὲ τὸν ἀνέφερε (ἐν τῷ περὶ τοῦ ἐμφανιζομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης. Σελ. 930. Ἐκδ. Φραγκῶν.)· ἡ διατριβὴ τοῦ Λεοντίου περὶ Σφαίρας· τὰ σχόλια τοῦ Θεωνοῦ καὶ ἄλλων εἰς τὸν Ἀράτον· περὶ πλέον ἡ μεγάλη Σύνοταξις τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου περὶ τὰ μέσα τῆς Β'. ἑκατονταετ. καὶ ἄλλα ἀστρονομικὰ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματα εἰσὶν ἤδη μνημεῖα ἐκείνου, ὅπερ αἱ Ἕλληνες καὶ κατ' ὄνομα ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολὴ εἰς τὴν Ἀστρονομίαν ἐπραξαν. Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξῆλθε κατὰ τὸν χρόνον Ἰουλίου τοῦ Καίσαρος ἡ διωρθαιμένη Γεωρία τοῦ Καλενδᾶριου, τοῦτου τοῦ τόσον ἀρμοδίου βοηθητικοῦ μέσου πολιτικῆς καὶ ἐπισημονικῆς καλλιέργειας, καὶ μετέθε ἔπειτα εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δι' αὐτῶν δὲ ἐφεξῆς εἰς ἄλλα νεώτερα ἔθνη. Ὁ Πτολεμαῖος προσέτι πρῶτος εὐτυχισε, δι' ἀστρονομικῆς ὅσης νύπορει γνώσεως καὶ ἱστορικῆς ἐρεῦνης καὶ πληροφορίας, νὰ ἐκδέσῃ, χωρὶς ν' ἀμελήσῃ ἐν ταυτῷ καὶ τὸ κέρδος, τὸ ὅποιον τῷ προσέφερεν ἡ τὸ ἐμπόριον τοῦ κόσμου ἔχουσα πόλις, ἐπισημονικώτερόν τι Γεωγραφίας σύστημα, τὸ πληρέστατον καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦ διδακτικώτατον ἀπάντων, ὅσα ἡ ἀρχαιότης εἰς ἡμᾶς παρέπεμψεν.

Τὰ ἱστορικὰ συγγράμματα τῶν Ἀλεξανδρινῶν ὅλα ὁμοῦ ἀπαλείσθησαν· ὅτι λοιπὸν εἰς τὴν κυρίως ἱστορίαν ἐπραξαν, δὲν δυνάμεθα ἤδη περὶ τούτου νὰ κρίνωμεν. Ὁ πρῶτος τῶν Πτολεμαίων (ὁ Λέγος) συνέγραψεν ὁ ἴδιος τὸν βίον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, τὴν δὲ συγγράφην ταύτην ὁ Ἀβριανὸς ἔτι ἀνέγνωσεν· ὁ δὲ Πτολεμαῖος Φύσκων συνέγραψεν κδ' βιβλία ἱστορίων, τὰ ὅποια ἦσαν πολὺτιμα. (Bühle)

(τὸ τέλος ἐφεξῆς.)

Διατριβή C. Z. σαλειῖσα ἐκ Παρισίου,
τῇ α'. Μαρτίου 1820.

Ἀπαντες ἐγνωρίσαμεν τὴν τῶν μαθησέων ἀνάγκην, καὶ εἶναι, νομίζω, περιττὸν ἤδη νὰ ἐπιφέρω καὶ ἐγὼ λόγους εἰς ἀπόδειξιν τούτου. Τὰ καθημερινῶς ἐγχειρόμενα νέα σχολεῖα, τὸ πλῆθος τῶν ἀκαταπαύσας ἐκδιδόμενων βιβλίων, καὶ ὁ μέγας αἰριθμὸς τῶν ἐν τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ διατριβόντων ὁμογενῶν, χάριτι σπουδῆς τελειότερων μαθημάτων, ἀποδείχνουν σαφές, ὅτι τὴν γνώρισιν τούτης τῆς ἀνάγκης. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι πολλοὶ ἄλλοι καὶ καλῆτερον ἐμοῦ ἐδίδαξαν, καὶ ὅ,τι ἡ τῶν ὁμογενῶν μας εὐφυΐα αἰσθάνεται ἀφ' ἐαυτῆς χάρις τὰ ἐδικά μου λόγια, κρίνω εὐλογώτερον νὰ κοινολογήσω τινὰς περὶ εὐμαθείας σκεψέ μου, αἱ ὁποῖαι ἴσως δὲν θέλουν φανῇ πᾶντῃ ἀχρηστοὶ εἰς ἐκείνους τῶν ὁμογενῶν μας, ὅσοι ἐπαρτήρησαν πῶσον πολὺ πονοῦς ἐχρημάτισεν ἡ παιδαγωγία μας, καὶ ὅσοι ἐσυνείθισαν νὰ ἀκούουν καὶ νὰ δοκιμάζουν πάντα, καὶ νὰ κατέχουν μόνον τὸ καλόν.

Οἱ περὶ μεθόδων σοχασμοὶ τοῦ βαθύνοου Κουφουλιάκου, καθὼς καὶ ἡ προσαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὸν Βασιλεῖδην μαθητὴν του, τὰ περὶ παιδαγωγίας καὶ ἀνατροφῆς συγγράμματα πολλῶν ἄλλων μεγάλων ἀνδρῶν, τὰ παιδαγωγεῖα τῶν φιλοφρονῶν Περικλῆτος καὶ Φελεμβέρρου, ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος τοῦ Λαγκασέρου, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθησαν μ' ἐνθουσιασμὸν, καὶ τὰ πολὺ ἡμῶν σοφώτερα καὶ εὐτυχέστερα ἔθνη, καὶ πλῆθος ἄλλων παραδειγμάτων τῆς σοφῆς Εὐρώπης, ὅπου βλέπομεν τοὺς μετὰ μεθόδου διδασκέντας μαθητὰς νὰ γνωρίζουν εἰς τὸ ἰεῖος τῆς ἡλικίας των ὅχι μόνον τὴν πατριὸν γλῶσσάν των, ἀλλὰ καὶ τὴν λατινικὴν, ὁμοῦ μὲ κάμμιαν ἄλλην ζῶσαν γλῶσσαν, καὶ τὸ ἀναγκαϊότερον νὰ ἦναι προικισμένοι ἀπὸ τὰς χρησιμότερας ἱστορικῆς, γεωγραφικῆς καὶ ἠθικῆς γνώσεις· τοῦτα λέγω τὰ βιβλία, κατασημῆματα καὶ παραδείγματα δὲν μᾶς συγχωροῦν πλέον νὰ ἀμφισβῆλλωμεν περὶ τῆς ἀτελείας τῶν ἐδικῶν μας μεθόδων, αἱ ὁποῖαι μᾶς καταδικάζουν νὰ δαπανῶμεν δέκα περίπου ἔτη τῆς πολυτίμου νεότητός μας, καὶ νὰ ἐξερχάμεθα ὅποτε τῶν διδασκαλείων χωρὶς

νὰ γνωρίζωμεν καλὰ μῆτε τὴν παλαιάν, μῆτε τὴν σημερινήν γλῶσσάν μας, καὶ τὸ χειρότερον χωρὶς νὰ ἡξεύρωμεν πῶς νὰ ἐκτελέσωμεν οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς καθημερινὰς πράξεις τοῦ βίου, ὥς ἡ κοινὴ πείρα κατήντησεν νὰ νομίζῃ τὸ λογικώτατος συνώνυμον τοῦ σχολαστικῆς, καὶ ἰσοδύναμον μὲ τὸ ἐπίθετον ἀνεπιτηδεύτατος εἰς τὰ πράγματα· καὶ ὅμως τὰ γράμματα εὐρέθησαν διὰ νὰ τελειοποιῶν τὸν ἄνθρωπον, νὰ εὐκολύνουν τὴν ἐκτελεξίν των δυνάμεών του, ἐδόξασαν τοὺς προγόνους μας, καὶ καμνουν ἤδη τὴν τιμὴν εἰς τὰ φιλομαθῆ καὶ σοφὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη. Μηδὲ οἱ ὁμογενεῖς μας ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν χαρακτηρίζουσαν τοὺς Ἕλληνας ἀρχινοίαν καὶ εὐμάθειαν· παράδειγμα εἶναι οἱ μὴ διαφθαρέντες ὁμογενεῖς μας ἀπὸ τῆς ἀμέθους σχολειᾶς μας, καὶ οἱ ἀνανεώσαντες καὶ τελειοποιήσαντες τὰς γνώσεις των εἰς τὰ μεθοδικώτερα τῆς Εὐρώπης σχολεῖα, ὅτινες ἐγείρουν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸν ἔπαινον ἀπάντων τῶν φιλοκάλων ἀλλοφρόνων· καὶ ὅς τις ἀμφισβῆλλει ἀκόμη περὶ τούτου ἄς ἐρωτήσῃ τοὺς σοφώτερος ὁμογενεῖς μας, καὶ θέλει βεβαιωθῇ ὅτι ὅλοι ξενάρχισαν τὴν διδασκαλείαν των μόνοι των, καὶ ἀλησμενήσαντες τὰς μεθόδους τῶν σχολείων μας, οὕτως ἐδυνήθησαν νὰ προκόψωσιν ἀληθῶς.

Τέλος πάντων καὶ ἡ πείρα, ὁ μέγας τῶν ἀνθρώπων διδάσκαλος, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ καλὴ μέθοδος δύναται νὰ εὐκόλυνῃ μεγάλως τὰ δύσκολα, καὶ νὰ ἀναδείξῃ τοὺς νέους μας, ὅχι κατωτέρους ἀπὸ τοὺς τῶν σοφωτέρων ἔθνων ἐμῆλικας των· νὰ ἐξέρχωνται δηλονότι τῶν σχολείων ὅχι μόνον μὲ τὰς ἀναγκαϊότερας γνώσεις τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἄλλων κοινωνικῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ μὲ πληρεστέραν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς, μὲ τὰ σοιχεῖα καμμιᾶς τῶν ἀναγκαϊότερων σημερινῶν τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν, καὶ τὸ πλέον ὠφελιμώτερον μὲ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ δύναμιν τοῦ νὰ τελειοποιήσῃ περισσότερον, καὶ μὲ νοῦν λογικὸν καὶ διακριτικόν.

Αἱ συμβουλαὶ τοῦ σιδασμίου καὶ σοφοῦ Κοραΐ, αἱ δοκιμαὶ καὶ πολλὰς τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῶν διδασκαλείων τῆς Σμύρνης, Χίου καὶ τῶν Κυδωνιῶν εὐκόλυναν μεγάλως τούτην τὴν ὁδόν. Ἀλλ' οἱ εὐεργεταὶ τούτοις τοῦ γένους ἡ δὲν εὐκαίρησαν, ἢ δὲν ἐδυνήθησαν, ἢ τέλος πάντων δὲν ἐτόλμησαν νὰ εἰσαχθῇ βίτικὴν διόρθωσιν εἰς τούτην τὴν ὑπέβειον. Ἄς μοι συγχωρήῃ λοιπὸν νὰ ἐκθέσω ἐλεύθερος τὴν γνώμην μου.

Οἱ σοφοὶ ὅλου τοῦ κόσμου φρονοῦν ἤδη ὁμοφώνως ὅτι ἡ Γραμματικὴ, διὰ τὴν γένεσιν κοινὴ καὶ εὐκατάληπτος πρέπει ὄχι μόνον νὰ ᾖ γραμμικὴ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ σπουδαίου, ἀλλὰ νὰ προσαρμόζεται καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν. Τίς ἀπὸ τοὺς προσεκτικοὺς διδασκάλους μας δὲν ἐπαρτήρησεν, ὅτι καὶ τὸ πλέον μικρύνουν παιδίον, ὅταν ὁμιλῇ διὰ τὸν ἑαυτοῦ, λέγει: δός μοι ψωμί, καὶ ἔχει δὲς μας ψωμί; καὶ ὅταν τις τῷ ἐρωτήσῃ τὸν λόγον, ἀποκρίνεται ὅτι ζητεῖ μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίεσιν ζητεῖ καὶ διὰ τοὺς συντρόφους τοῦ; Ποῖος κοινὸς μαθητὴς δὲν γνωρίζει ὅτι: φέρε μοι βιβλίον, καὶ φέρε μοι τὸ βιβλίον: ἔχουν διαφορὰν; Ἡ ποῖον εἴπε ποτε: βλέπω τοῦ διδασκάλου, καὶ ὄχι βλέπω τὸν διδάσκαλον; Καὶ ὁ πλέον κοινὸς ὁμογενὴς μας, ὅταν ὁμιλῇ περὶ πραγμάτων καλὰ γνωσῶν εἰς αὐτόν, ἀκολουθεῖ τακτικῶς τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς, καθὼς καὶ ὁ σοφωτέρους τοῦ πεπαιδευμένου· ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ πρῶτος δὲν ἰκεύρει, ὅτι ἀκολουθεῖ κανόνας, μήτε πῶς ὀνομάζονται, ὁ δὲ λόγιος ἀντὶ τῶν ἀποκρίσεων τοῦ παιδίου μεταχειρίζεται τὰς λέξεις ἐνικὸν καὶ πληθυντικόν, αἱ ὁποῖαι ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μεταφράσεις ἐκείνων τοῦ παιδίου. Ποῖα λοιπὸν δυσκολία εἶναι νὰ κἀμύωμεν τὸν μαθητὴν νὰ εὕρῃ μόνος τοῦ τοὺς λόγους αὐτῶν τῶν διαφορῶν, καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην τῶν ὀνομασιῶν τῶν, τὰς ὁποίας κατ' ἀρχὰς παράγομεν ἀπὸ τὴν κοινὴν συνήθειαν, καὶ ἔπειτα νὰ τὰς μεταφράζωμεν μετὰ τὰ συνήθη ὀνόματα τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς; Πόσῃν ὠφέλειαν καὶ βοήθειαν δὲν θὰ ἔχῃ ὁ ἀρχαίος, μαθὼν πρῶτον τί τὸ ὄνομα, τί τὸ ῥῆμα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου, τί αἱ πτώσεις, ἡ συμφωνία καὶ συντάξις εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν τοῦ, νὰ τὰ ζητήσῃ ἔπειτα καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἣτις ἔχει τὴν ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν μετὰ τὴν σημερινὴν μας γλῶσσαν; Ἡ θεωρία καθὼς καὶ ἡ πείρα μᾶς διδάσκουν ὅτι οὕτως ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς ὄχι μόνον θὰ ᾖ εὐκολωτάτη, ἀλλὰ καὶ ἡδονικὴ καὶ θὰ περιορισθῇ εἰς μόνον τὴν κατανόησιν τῶν διαφορῶν τῆς ἀπὸ τὴν σημερινὴν, καὶ ἴσως θὰ γένῃ ὄχι περισσότερον ἐπικίνδυνος ἀπ' ὅ, τι εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς Δωρικῆς εἰς τὸν γνωρίζοντα μόνον τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον.

Αἱ ἀληθεῖς γνώσεις ἔκαμαν ἤδη πολλὰς προόδους εἰς τὴν

γένεσιν μας, καὶ νομίζω ὅτι ἡμποροῦσα νὰ τὸ εὕρῃω, εἰάν ἤθελα νὰ φέρω μακροὺς λόγους εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ κοινὴ μας γλῶσσα ἔχει γραμματικὴν, ὅσον νὰ εὕρῃ εἰς αὐτὴν ὁ προσεκτικὸς διδάσκαλος τ' ἀναγκαίους παραδείγματα καὶ τοῦ κλιτικοῦ καὶ συντακτικοῦ λόγου.

Εἶπα ἀνωτέρω ὅτι καὶ ὁ ἀπλοῦς καὶ ὁ πεπαιδευμένος φυλάττουν τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς εἰς ὅσα πράγματα εἶναι ἐπίσης καταληπτὰ καὶ εἰς τοὺς δύο· δὲν ἐλθισμόνησα βέβαια ὅτι εἶναι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κοινότατα λεπταίτινες διαφοραὶ μεταξύ τοῦ ἀγραμματοῦ καὶ τοῦ καλὰ ἀναθραμμένου ἀνθρώπου· ἀλλὰ τοῦτοι εἶναι ἐπουσιώδεις, καὶ εὐκόλως ἔπειτα δύναται νὰ τὰς ἀποκτήσῃ καὶ ὁ ἀπαιδευτος ἐν λόγῳ τῆς προβαίνουσας παιδείας τοῦ, ἣτις ὅμως διὰ τὴν προεὐχρονιότερον καὶ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον, χρειάζεται καὶ πολλὰς ἄλλας προετοιμασίας, προηγουμένας τῆς γραμματικῆς, ἡ ὁποία, ὡς πρὸ πολλοῦ ἐβρέθη, εἶναι ἡ περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ βιβλία θεωρία. Πλὴν ἡμεῖς κατὰ δυσυχίαν ὀλίγα καλογραμμένα βιβλία ἔχομεν, καὶ εἰμένα παντελῶς σερημένοι ἀπὸ φρόνιμα καὶ μεθοδικὰ παιδαγωγικά, ἐξ ὧν δύναμεθα νὰ παράξωμεν ὀρθὰ καὶ τέλεια γραμματικῆς παραδείγματα. Ἀλλὰ καὶ τούτῃν τὴν ἔλλειψιν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ὁ συνετὸς καὶ προσεκτικὸς διδάσκαλος διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς τυπογραφίας, διὰ τὴν ὀλιγογραφίαν τῶν πρώτων προγόνων μας, διὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, καὶ διότι ὀλίγα παιδαγωγικά τῶν προπατόρων μας βιβλία μᾶς διεσώθησαν, συμπεραίνω ὅτι καὶ τοῦτοι εὕρισκοντο εἰς τὰς αὐτὰς μὲ ἡμᾶς περιπτώσεις· καὶ ὅμως ἀνεπλήρωσαν τούτας τὰς ἐλλείψεις, καὶ εἰς ὀλίγα ἔτη ἀνεδείκνυσαν μαθητὰς, ἀξιόους τῆς ὑψηλῆς τύχης τῶν προγόνων μας, καὶ ἱκανοὺς νὰ χρησίμευσουν καὶ σήμερον ὡς παραδείγματα εἰς τὰ σοφὰ ἔθνη.

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐχρησίμευε τότε ὡς σήμερον εἰς ἡμᾶς ἡ Ὀκτώηχος καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ἡ ἐκλογή τούτου εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτον εὐλογωτάτη καὶ συμφερώτατη· τὰς βασιλείας τοῦ μεγάλου τούτου ποιητοῦ ἠξεύραν ἐκ μνήμης ὅλοι κοινῶς οἱ Ἕλληνες, καὶ ἦτον ἐν ταύτῃ τὸ καλύτερον Ἀρχαιολογικόν, Γεωγραφικόν καὶ Θρησκευτικόν βιβλίον τῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον μᾶζι μετὰ τόσα ἄλλα μαθήματα ἀνδρείας, ἀρετῆς, φρονήσεως καὶ γνώσεως τῶν καλῶν, ἐλάμβανον.

ναν καὶ τὰ καλῆτερα παραδείγματα τῶν κυνόνων τῆς γραμματικῆς.

Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ἄλλαξαν πλέον αἱ περιστάσεις· ἡ δικτατορία καὶ τὸ ψαλτήριον ἤμποροῦσαν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἴσως χρόνους νὰ ᾔναι ἀναλογώτερα μὲ τὴν ἡθικὴν κατάστασιν καὶ τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν τότε προγόνων μας· τὴν δὲ καὶ τούτα τὰ ἱερὰ βιβλία εἶναι ἀνεπιτήδεια, καὶ πρέπει νὰ ἀπεστέψωμεν εἰς ἄλλα ἀναλογώτερα μὲ τὰς περιστάσεις μας. Εὐχῆς ἔργον ἦτον νὰ ἀποχτούσαμεν καὶ ἡμεῖς ποίημα ὡς τὸ τοῦ Ὀμήρου, γραμμένον εἰς τὴν σημερινὴν μας γλῶσσαν, καὶ ἀνάλογον μὲ τὰς ἱερὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἀξιώματα τῆς θρησκείας μας.

Ἄλλ' ἔως νὰ ἐκτελεσθῶν αἱ εὐχαί μας, εἰς νὰ ἐκταυθοῦν περισσότερον αἱ ἀληθείς καὶ ὀρθαὶ γνώσεις τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ προετοιμαζοῦν οἱ ἴδιοι γεννιήτορες μὲ τὰς οἰκιακάς των διδασκαλίας καὶ τὰ παραδείγματα τοῦς ἡγού των, ἰδοὺ πᾶς ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀρχίσῃ ὁ διδάσκαλος.

Τὰ παιδία ἐρχόμενα κατὰ πρῶτον εἰς τὰ κοινὰ διδασκαλεῖα ἔχουν γνώσεις πολλὰ περιορισμένας· τὰ μόνα μαθήματά των εἶναι τὰ συνήθη παραμύθια, τὰ ὅποια εἰς ὅλους μας ἐχρημάτισαν τὰ πρῶτα διηγήματα, δι' ἃ ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν μας, καὶ εὐχαρίστησαν τὴν ἀπάθειάν μας. Ἀλλὰ τὰ παραμύθια τούτα ἐσυνειδήσαμεν νὰ τὰ καταλαμβάνωμεν ἀκούοντές τα καὶ ὅχι ἀναγινώσκοντες. Ὁ φρόνιμος παιδοδιδάσκαλος πρέπει νὰ παρατηρήσῃ τὴν δυσκολίαν τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀκουσικοῦ ὀργάνου μὲ τὸ τῆς ὁράσεως, καὶ κατὰ πρῶτον πρέπει νὰ γράψῃ εἰς τὸν μαθητὴν ἀπλῶς τὰ εἰς αὐτὸν γνωστὰ παραμύθια, καὶ ἐπὶ τούτων νὰ τὸν συνειθίσῃ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ ἀρχάριος νὰ καταλαμβάνῃ τὰ παραμύθια διὰ τῆς ὁράσεως, καθὼς τὰ ἐννοοῦσε πρῶτον διὰ τῆς ἀκοῆς, τότε ἂς τῷ γραφθοῦν ἄλλα νεώτερα, τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ ἔχουν ὑποκείμενα τῇ συνήθῃ οἰκιακᾷ ἄλογῳ, καὶ βαθμὴδὸν ἔπειτα ἂς τῷ κοινολογηθοῦν καὶ μῦθοι μὲ ὑποκείμενα ζώων ἀσυνήθων καὶ μακρυσμένων. Εἰς τούτην τὴν περίστασιν πρέπει νὰ ἐκδέτεται ἐν συντόμῳ καὶ ἡ φυσικὴ ἰσορρία τῶν ἀναφερομένων ἀλόγων, καὶ νὰ συνοδεύεται μὲ τὴν εἰκόναν των, τὴν ὅποian εὗρίσκει ὁ διδάσκαλος ἑτοίμον εἰς τὴν εἰκονολογίαν τοῦ Βερτούχου, ἐκδοθεῖσαν ἀπὸ τοῦς φιλογυεῖς ἀδελφοὺς Καπετανάκη, καθὼς καὶ εἰς μίαν ἄλλην σύντο-

μὴν φυσικὴν ἰσορίαν, τὴν ὅποian ἐξέδωκε, νομίζω, ὁ κύρ Βενδωττής.

Καθ' ἔσον δὲ πολλαπλασιάζονται τὰ ἀσυνείδητα καὶ περιέργεια ζῶα, ἤμπορεῖ ὁ διδάσκαλος νὰ ὀνομάξῃ καὶ τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ζοῦν, καὶ νὰ διδάσκῃ ἀναπαισθήτως εἰς τὸν μαθητὴν τὰ ὀνόματα τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων μερῶν τῆς ὑδρογείου μας. Τὰ τοπικὰ τούτα ὀνόματα, ἀλατιζόμενα πολλάκις μὲ τὰ ἐπίθετα θερμότητι καὶ ἀμμάδης διὰ τὴν Ἀφρικὴν, πλατεῖα καὶ φασεᾶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὰ λοιπὰ, ἐμοίως θέλουν κινήσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ μαθητοῦ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τούτων τῶν ὀνομασιῶν, καὶ οὕτω νὰ τὸν εἰσάξῃ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Γεωγραφίας, μάθημα ἀναγκαιοτάτου καὶ θεμελιωδέστατου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς βύσεως σερφεῖς, θέλουν ἐπισηριχθῇ ἅπαναι αἱ γνώσεις του, καὶ θέλει ἐγερθῇ ἡ φιλομάθειά του πρὸς ἀπόκτησιν ὑψηλοτέρων εἰδήσεων. Ἡ λέξις Γεωγραφία δὲν πρέπει νὰ ταραξῇ μηδὲν· διότι δὲν ἐννοῶ μίτη τὴν μαθηματικὴν, μίτη τὴν ἀερρονομικὴν Γεωγραφίαν· ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα περιλαμβάνω ἀπλῶς τὸ σχῆμα, τὴν ἑκτασιν, μορφήν καὶ διαίρεσιν τῆς γῆς μας· τούτων τῶν μερῶν τῆς Γεωγραφίας ἡ κατάληψις εἶναι εὐκολωτάτη, ἡδονικὴ καὶ ὅχι ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων ἐνὸς ἀρχαρίου.

Ὅπου καὶ ἂν ὑποθέσωμεν τὸν μαθητὴν, θὰ ἔχῃ βέβαια πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ βεῦμα κἀνεὸς ποταμοῦ, ἢ βύακος, καὶ ἀνωμαλίαν γῆς, καὶ θὰ ἐπαρατήρησῃ μόνος του, ὅτι τὰ νερά τρέχουν τὸν κατήφορον. Τί δύσκολον εἶναι λοιπὸν νὰ τὸν ἀναεῖσωμεν εἰς τὸ εὐκολώτερον ὕψωμα, καὶ νὰ τὸν κάμωμεν νὰ παρατηρήσῃ προσεκτικώτερον, ὅτι πανταχόθεν ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἐνὸς λόφου, ἢ βουνοῦ τρέχουν τὰ νερά πρὸς τὰς κοιλάδας καὶ πεδιάδας; καὶ νὰ ἰδῇ ὅτι αἱ διαφοραὶ πηγαὶ ἀνταμώνονται καὶ κάμνουν ρόδακας, τούτοι ποταμούς, καὶ οἱ ποταμοὶ ἔπειτα νὰ συμπεράνῃ, ἔτι πρέπει νὰ ἔχουν τέλος, καὶ τοῦτο δὲν ἤμπορεῖ νὰ ᾔναι ἄλλο, εἰμὴ αἱ λίμναι καὶ αἱ θάλασσαι; ὅτι καὶ τούτοι πρέπει νὰ ἔχουν ὄρια, καὶ πῶς ἤμπορουν νὰ ᾔναι;

Δεν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ ὁ μαθητής, ὅτι καθὼς ἐνὸς ἀπόντος ἀνθρώπου γράφομεν τὴν εἰκόνα, ἣτις καὶ μικρὰ οὖσα, φυλάττει μεγάλην ὁμοιότητα μὲ τὸ πρωτότυπον,

οὕτως ἡμποροῦμεν νὰ γράψωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς γῆς μας, τῆς ὁποίας τὰ περισσότερα μέρη διὰ τὴν μεγάλην των ἔκτασιν, εἶναι ἀπόντα πρὸς ἡμᾶς, καὶ εἶναι ἀδύνατον εἰς μόνον ἄνθρωπος νὰ τὰ περιέλθῃ ὅλα, καὶ ὅτι ἀφελούμενος ἀπὸ τὰς κατὰ μέρος περιγηγήσεις ἑκάστου, τὰς ἐνόμεναι εἰς ἓν σῆμα, καὶ οὕτω λαμβάνομεν γενικὴν τινὰ ιδέαν τοῦ σχήματος ὅλης τῆς ὑδρογείου σφαίρας, τὴν ὁποίαν παριστάνομεν πρῶτον εἰς σχῆμα σφαιροειδές, καὶ ἔπειτα εἰς χαρτὶ ἐπίπεδον, τὸ λεγόμενον χάρτα. Ἦτον ἴσως πολλὰ ἀναγκαῖον νὰ μᾶς ἐχαλοπογραφοῦσε κἀνεὶς φιλογενὴς ἑκαστον τῶν ἐξ μερῶν τῆς γῆς μας ὅχι εἰς χάρτας τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, ἀλλ' ἀναλόγους μὲ τὴν ἀληθὴ ἔκτασιν τοῦ καθενὸς τούτων τῶν μερῶν (*).

Μετὰ τὰς γεωγραφικὰς καὶ ζωογραφικὰς γνώσεις, ἡ καὶ συγχρόνως ἡμποροῦμεν νὰ προσθίσωμεν εἰς τὰ ἐπιμύθια καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, τὰ ὅποια νὰ ἀποδείχνουν τὴν ἀλήθειαν τῶν συμπερασμάτων μας· παραδείγματος χάριν εἰς τὸν μῦθον τῆς Λέοντος ἢ τῆς ἀλώπεκος, ἥτις, ὅταν πρωτοεἶδε τὸν Λέοντα, ἐκινδύνευσε νὰ ἀποβῇ ἀπὸ τὸν φόβου της, καὶ ἔπειτα βαθμίδον ἐτόλμηση νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτόν, ὥς νὰ συνομιλήσῃ, ἡμποροῦμεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὸν πρῶτον τῆς μου τῶν Μελικανῶν, ὅταν κατὰ πρῶτον εἶδαν τοὺς Ἰσπανοὺς ἐφίππους καὶ πυροβολοῦντας, καὶ τὴν μετέπειτα τόλμην των ὥς νὰ ἀντισταθῶν εἰς τὰς καταδρομὰς των, καὶ νὰ τοὺς πολεμήσουν ἀνδρείως. Ἐδῶ ὁ φρόνιμος διδάσκαλος δύναται ἀκομὴ νὰ ἐπιφέρῃ, ὅτι οὕτω καὶ τὰ γράμματα φαίνονται κατ' ἀρχὰς δύσκολα, ἀλλὰ μὲ τὴν συνήθειαν καὶ ἐπιμέλειαν γίνονται εὐκόλα καὶ ἡδονικώτατα. Τὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἐξαγόμενα μάλιστα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μας, θέ-

(*) Κοινὸς διακρίνεται ἡ γῆ μας εἰς τέσσαρα μέρη: Εὐρώπην, Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Ἀμερικὴν· ἀλλ' ἡ διαφοράς τούτῃ ἔγενεν εἰς τὴν νηπίστησιν τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων, καὶ αἱ μετέπειτα ἀνακαλύψεις μᾶς ἀναγκάζουν νὰ προσθίσωμεν τέταρτον μέρος εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον τὴν πολύννησον, ἣν οὖν τὴν νῆαν Ὀλλανδίας μὲ τὰς πέρας αὐτῆς πολυπλήθεις νήσους· καὶ ὁ νέος κόσμος πρέπει νὰ διακριθῇ εἰς Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν, ἡ μᾶλλον εἰς Ἀμερικὴν καὶ Κολομβίαν. Τὸ δεύτερον τούτο ὄνομα ἀπεδόχθησαν οἱ ἀναστήται τοῦ Βολιβάρου, καὶ ἡ σύγκρισμάς αὐτῆς ἀπαιτεῖ νὰ καθιερωσῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ περικλεοῦς Κολόμβου.

λουν συνειθίσαι τοὺς ἀρχαίους μὲ τὰ ἐνδοξότερα ἱστορικὰ ὀνόματα, καὶ θέλουν ἐξάψαι τὴν περιέργειάν των εἰς τακτικὴν καὶ πληρεστέραν γνῶσιν τῆς συνεχοῦς ἱστορίας των.

Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὁ τρόπος τούτος διὰ τὸ νεοφανές του θέλει φανῇ εἰς πολλοὺς πολλὰ δύσκολος, καὶ ἀνώτερος τῶν δυναμέων πολλῶν ἀπὸ τοὺς συνήθεις παιδαγωγοὺς μας· ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν εὐρίσκονται καὶ πολλοὶ ἱκανώτατοι, οἵτινες ἡμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν ὡς παράδειγμα, καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ τὸν σκεφθοῦν πρῶτον καλὰ, καὶ νὰ τολμήσουν δοκιμάς. Ἐπειτα δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ πάντας ἐντέλεια· ἀρκεῖ μόνον νὰ αἰσθανθῶν τὴν ἀνάγκην καὶ χρησιμότητα τούτων τῶν σκέψεων, καὶ νὰ εἰσάξῃ ἑκάστος τὸ δυνατόν εἰς αὐτόν.

Ἐἰς τῶν σφαυτέρων τοῦ γένους μας, ὅς τις ἔλαβεν ἐκ φύσεως καὶ ἀπέκτησεν ἐκ μελέτης ὅλην τὴν ἀφέλειαν, ὅση ἀπαιτεῖται εἰς συγγραφὴν παρομοίων βιβλίων, πρὸ χρόνων ἐπεχειρίσθη τὴν σύνταξιν τοιούτου βιβλίου· ἀλλ' ἀκόμῃ τίποτε δὲν ἐξέδωκεν. Ἐὰν ὁ φιλόκαλος τούτος λόγιος ἐκτελέσῃ ποτὲ τὴν ὑπόσχεσίν του, τὸ πρᾶγμα θὰ εὐκολυνθῇ μεγάλως. Ἐν τοσούτῳ, εἰς τὴν σιωπὴν τοιούτου ἀνδρός, ἃς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ ἐξακολουθήσω ἐγὼ τὴν σειράν τῶν ιδεῶν μου, τὰς ὁποίας ἐκθέτω ἀναλόγως, ὡς μοὶ παρήσσιαζονται· διότι μήτε καιρὸν, μήτε δύναμιν ἔχω νὰ τερνεύω λόγους καὶ φράσεις.

Ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης θὰ ἐπαρτήρησε βέβαια ὅτι ἐπήδησά τον τρόπον τοῦ ἀναγινώσκειν, μ' ὅλον ὅτι τοῦτο τὸ μάθημα ἐπιδέχεται πολλὰς εὐκολίας, καὶ προηγέται κατὰ ἄλλης διδασκαλίας. Τὰ σοφὰ τῆς Εὐρώπης γένη κατέφυγον εἰς διάφορα παιγνίδια καὶ πίνακας, διὰ τῶν ὁποίων κάμνουν τοὺς ἀρχαίους νὰ μαθαίνουν εὐκόλως καὶ παίζοντες τὸ ἀναγινώσκειν. Ἀλλὰ πολλὰ τῶν εὐφυῶν τούτων μέσων εἶναι ἀγνωρίαι καὶ ἀνάρμοστα εἰς ἡμᾶς· ἰδοὺ ὅμως τί ἡμπορεῖ καὶ παρ' ἡμῶν νὰ ἐκτελεσθῇ. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἀναδῇ εἰς τὴν πρῶτην τῶν γραμμάτων εὐρέσιν, καὶ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τώρα πρῶτην φορὰν θέλει νὰ τὰ εὕρῃ μαζί μὲ τοῦ μαθητῆν του. Ἀς λάβῃ λοιπὸν τὰ πλεον συνήδη ὀνόματα, καὶ ἃς ἀναλύσῃ αὐτὰ εἰς συλλαβὰς ἐμπρὸς τοῦ μαθητοῦ· παραδείγματος χάριν: πέτρος· ἡμπορεῖ νὰ τὸ προφέρῃ πρῶτον οὕτως· πέτρος· Ὀμπερος, οὕτως· Ὀμπερος. Τοῦτον τὸν συλλαβισμόν εὐκόλως ἀκολουθεῖ καὶ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ μαθητής· τὰς συλλαβὰς ἔπειτα ἡμπορεῖ νὰ

διαίρεση· εἰς ζοιχειώδεις φωνάς· π: ε: π: ρ: ο: ε: ο: μ: η: ρ: ο: ε:

Μετὰ ταῦτα ἡμπορεῖ νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν μαθητὴν διὰ νὰ βάλουν σημεῖα γραπτὰ εἰς κάθε μίαν τῶν ἀπλῶν τούτων φωνῶν, ὅσαι διαφέρουν πρὸς ἀλλήλας· καὶ ἄς ὑποκρίνῃ ὁ διδάσκαλος ὅτι κατὰ περίεσιν προβάλλει τούτα τὰ σημεῖα· π: ε: τ: ρ: ο: ε: μ: η:· Ἡ γύμνασις τούτη ἡμπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ βαθμικῶς καὶ εἰς ἄλλα ὀνόματα, τῶν ὁποίων ὅπως τὰ σημεῖα πρέπει νὰ συνειρίξῃ τὸν μαθητὴν διὰ νὰ τὰ ἀπομνημονεύῃ καὶ νὰ τὰ ἀπεικονίζῃ εὐκόλως διὰ τῆς γραφῆς, ὥστε νὰ ἐγχαραχθοῦν βαθέως εἰς τὴν μνήμην του, καὶ νὰ ἡμπορῇ εὐκόλως νὰ γράφῃ τὰ ζοιχεῖα ἀναλόγως καθὼς προφεροῦνται τὰ ὀνόματα.

Ὅταν δὲ καταντήσῃ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ ὁλοκλήρως δέκα ἢ καὶ δέκα πέντε ὀνόματα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἐκλεχθοῦν ἐπιτήδες, ὥστε νὰ περιέχουν ὅλας τὰς ἀπλᾶς φωνάς τῆς σημερινῆς προφορᾶς μας, τότε ἡμπορεῖ ὁ διδάσκαλος χάριν γυμνασίας νὰ προβάλλῃ καὶ πεντήκοντα ἄλλα ὀνόματα, ἀλλὰ πραγμάτων πάντοτε γνωσῶν, καὶ καθ' ὅσον γίνεται ἡ διαίρεσις τῶν εἰς τὰς ζοιχειώδεις φωνάς νὰ γράφῃ ὁ μαθητὴς τὰ συμφωνηθέντα σημεῖα τῆς καθ' ἑαυτοῦ· καὶ ὅταν γραφοῦν, ἄς ἀπαυτῇ ἀπὸ τὸν μαθητὴν πρῶτον τὴν συλλαβικὴν καὶ ἔπειτα ὁλόκληρον τὴν ἐκφώνησιν τῆς γραφείσης λέξεως· πόσος ἄρα γὰρ θαυμασμός δὲν θὰ ἐγερθῇ εἰς τὸν μαθητὴν, ὅταν ἰδῇ ὅτι ἀπὸ τὰ ἀσυνάρτητα ἐκείνα σημεῖα πηγάζουν ὀνόματα ἐπιθυμητὰ εἰς αὐτόν; πόσῃ χαρὰν δὲν θὰ δοκιμάσῃ, ὅταν ἀπὸ τὴν γραφὴν τῶν σημείων μ. η. τ. η. ρ. ἐκφωνήῃ τὸ γλυκύτατον τῆς μητρὸς ὄνομα;

Ὅταν δὲ ὁ μαθητὴς καταντήσῃ εἰς τοῦτον τὸν βαθμὸν, εἶναι τότε πολλὰ εὐκόλου νὰ μάθῃ, ὅτι αἱ πολυειδείς φωναί μας ὅλαι εἶναι σύνθετοι ἀπὸ μόνων ἀπλῶν εἰκοσι καὶ πρωτοτύπων φωνῶν, αἱ ὅποιαι μόναι χρειάζονται γράμματα, καὶ μᾶς ἐφαρκοῦν νὰ γράφωμεν κάθε ὄνομα καὶ λόγον. Ἐδοῖ δὲν εἶναι πολλὰ δύσκολον νὰ μάθωμεν τοὺς ἀρχαίους ὅτι διὰ τὴν ἀπλὴν φωνὴν τοῦ: ε. ἔχομεν ἔν ἄλλο διόλου σημεῖον τὸ: αι., διὰ τὸ: ι. δύο εἰς ἀπλᾶ τὸ: η: καὶ: υ, καὶ τὰ σύνθετα: ει: οι: υι:· διὰ τὸ: ο. ἄλλο ἔν σημεῖον τὸ: ω· καὶ προσέτι δύο ἄλλα σημεῖα τὸ: ξ. καὶ ψ. διὰ νὰ παραστήσωμεν τὰς σύνθετους φωνάς: κα

καὶ πσ. Ἡ κοινολόγησις τούτη θέλει κινήσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ μαθητοῦ, διὰ νὰ μᾶς ζητήσῃ τὸν λόγον τούτης τοῖς ποιητογραφίας, περὶ τῆς ὁποίας ὁ διδάσκαλος ἄς εὐχαριστήῃ νὰ τῷ ἀποκρίνῃ, ὅτι τὴν ἐμεταχειρίζοντο οἱ σοφοὶ πρόγονοί μας, καὶ ὅταν σπουδάζῃ καὶ μάθῃ τὴν ἱστορίαν καὶ θείαν γλώσσαν τῶν, θέλει μάθῃ καὶ τὸν λόγον τούτης τῆς ποιητικῆς.

Εἰς τούτην τὴν περίοδον τῆς μαθήσεως τοῦ ἀρχαίου εἶναι καιρὸς νὰ τὸν διδάξουν καὶ τὰς μεταμορφώσεις τῶν γραμμάτων, ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος τοῦ λόγου καὶ προσέτι τὴν ξηνογραφίαν πολλῶν συλλαβῶν, διὰ νὰ μὴν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν παντὸς βιβλίου.

Ἡ μέθοδος τούτη δὲν εἶναι μεταφυσικὴ, μηδὲ ἀνωτέρα τῆς κατανόησεως τῶν παιδίων· ἡ πείρα μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἶναι εὐκόλος, καὶ ἐπιτηδεῖα νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐφεσιν τῶν μαθησέων, καὶ νὰ συνειρίσῃ τοὺς ἀρχαίους πρωτόμωτάς εἰς τὸ συλλογίζεσθαι. Παρακαλῶ τοὺς ἀναγνώσας νὰ ζοχασθοῦν καλὰ τὰς ἀρχάς μου, καὶ νὰ δοκιμάσουν πρῶτον τὴν πρᾶξιν τῶν, καὶ οὕτως ἔπειτα νὰ μὲ κρίνουν· ἄλλως δὲ κἀνὲν δίκαιωμα δὲν ἔχουν, διὰ νὰ μὲ καταγορήσουν, ἢ καὶ νὰ μὲ ἐπαινεύσουν.

Πολλοὶ ἴσως ἀπορήσουν, διότι μετὰ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου, ὁμιλῶ περὶ διορθώσεως τῶν παλαιῶν μεθόδων, καὶ δὲν προτιμῶ καλὴν τὴν νὰ μεταφέρω εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὸ φιλόφρονον τοῦτο σύστημα· ἀλλὰ τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ κατάκρισιν τούτης τῆς μεθόδου. Πολλάκις εὐχέσθην, καὶ ἔχω σταθερὰν ἀπόφασιν, μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν μου εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ εἰσαγάγωμεν τοῦτο τὸ διδακτικὸν σύστημα· ἀλλ' εἰδὼς δὲν τὸ ἰδῶ τις ἐνεργούμενον, εἶναι πολλὰ δύσκολον νὰ τὸ καταλάβῃ ἀπὸ ἀπλὴν περιγραφὴν. Ἐπειτα, εἶναι καὶ πολλοὶ λόγοι, οἱ ὅποιοι μὲ κἀμνουν νὰ ὑποθέσω ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσαχθῇ γενικῶς παρ' ἡμῶν καὶ ἑλν τῶν τὴν ἔκτασιν. Ἐως λοιπὸν νὰ γένῃ κοινωτέρα τούτῃ ἡ μέθοδος, ἕως νὰ ἀποδείξῃ ἡ πείρα, εἰδὼς αἱ ὑποψίαι μου εἶναι μὲ θεμελίον, δὲν εἶναι κακόν, νομίζω, τὸ νὰ κοινολογῇ ἕκαστος ὅτι πολυχρόνιος πείρα καὶ σπουδὴ τὸν ἐδίδαξαν ὡς ἀφελίμον καὶ πρακτόν.

Ἐπειτα εἴτε πρὸς ἓνα μαθητὴν ἀποτείνεται ὁ διδάσκαλος, εἴτε πρὸς ὁλόκληρον κλάσιν, εἴτε διὰ μίαν, μὲ τὸ μέ-

σου τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου (*), πρὸς ἅπαντας τοὺς μαθητὰς του, αἱ θεωρίαι μας ἡμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν.

Ἀλλ' ὅποιαν μέθοδον καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ ὁ διδάσκαλος, ὡς μὴ λησμονήσῃ ὅτι ἡ γραφὴ εὐκολύνει μεγάλως τὴν μάθησιν τῶν γραμμάτων, διότι κάμνει τὸν ἀρχαρίον νὰ ἐπιμένῃ περισσότερον εἰς τὸ καθεὺν, καὶ διότι ἀλλάζει τὸ μονότονον τῆς ἀναγνώσεως, καὶ οὕτω τὸν ἐλευθερῶναι ἀπὸ τὴν ἀηδία.

Διὰ τὸ πολυέξοδον τοῦ χαρτίου, καὶ διὰ νὰ μὴ ῥυπάνεται ὁ νέος ἀπὸ τὴν μελάνην, εἶναι καλὸν νὰ γράφῃ ἐπὶ πλακὸς μαύρης, ἢ ἐπὶ θινάκος μελανοχρωματισμένου, ὡς συνειθίζεται εἰς τὰ μαθηματικά, καὶ ἐπὶ φιλοῦ ἄμμου μετὰ τὸ δάκτυλον, ὡς κάμνουν οἱ μαθηταὶ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου. Αἱ μεταβολαὶ τοῦται, μοὶ φαίνονται, καὶ εὐκολοὶ καὶ ὀλιγοέξοδοι.

Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἡμπορεῖ νὰ μάθῃ ὁ διδάσκαλος ἀπὸ συμβουλὰς, καὶ ὅ,τι δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατορθώῃ εὐκολα εἰς τὴν σημερινὴν μας κατάστασιν, εἶναι ἡ ἡμερότης καὶ πατρικὴ συγκατάθεσις εἰς τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ λάθη τῶν παιδαρίων· ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ γένῃ ἄλλος πατήρ, τροφὸς καὶ φίλος τῶν μαθητῶν του, διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην των.

Κατὰ δυσυχίαν ὅμως μετὰ τὴν σημερινὴν ἀνατροφὴν μας, μέσα εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, μέσα εἰς τὰ σχολεῖα μεταχειρίζονται πολλάκις τοὺς μεθυστικούς· ποινὴ ἄδικος καὶ ἀνάρμοτος μετὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν τῶν παιδων, καὶ ἀναξία λογικοῦ ζώου. Οἱ Ἰερεῖς, οἱ Προσφῶτες καὶ ὅλοι οἱ πρεσβύτεροι

(*) Ἡ Ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος δὲν εἶναι πάντῃ ἀγνώριμος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀνάγκη, ἥτις παντοῦ ἐξάθη μὴ τηρ τῶν ἐφευρέσεων, ἐκπαιθεῖ καὶ ἡμῶν τὰ φέλιμα τῆς ἀποτελέσματος. Ὅταν εἰς διδάσκαλος ἔχῃ πολλοὺς μαθητὰς, τοὺς διαρεῖ φυσικὰ εἰς κλάσεις· ἀλλ' ὅταν καὶ τοῦτοι εἴναι πολλοί, ὑποχρεῖται τοὺς δυνατότερούς μαθητὰς, διὰ νὰ παραδίδουν εἰς τὰς ἀρχαρίους κλάσεις. Ποῖος δὲν γνωρίζει τοὺς πρωτοσχόλους τῶν διδασκαλείων μας; Οἱ ἄγγλοι Βέλλοι καὶ Λαγκέστροι καὶ πρὸ πάντων οἱ σαρρεῖς Γάλλοι διέταξαν τὴν διδασκίαν τῶν μαθημάτων καὶ τὴν διαδοχὴν τῶν πρωτοσχόλων μετὰ τὴν μέθοδον καὶ τέχνην, ὥστε ὁ διδάσκαλος περιορίζεται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν πρωτοσχόλων, καὶ τῆς γενικῆς ἐπιστάσεως τοῦ σχολείου, καὶ τὰ λοιπὰ κατορθοῦνται διὰ τῶν μαθητῶν πρωτοσχόλων μετὰ ἀρκούν ἐνταξίαν, ἀσχολίαν ὅλων τῶν μαθητῶν, καὶ μεγίστην πρόοδον.

μας ξολιζοῦν τοὺς νέους ὡς ἀνδρέποδα, καὶ τοὺς μεταχειρίζονται μετ' ὀργὴν μανικὴν καὶ παράλογον. Ὁ οὕτως λοιπὸν ἀνατραφεὶς διδάσκαλος, ὅστις πολλάκις καταφρονεῖται ἀπὸ τοὺς ἰδίους γονεῖς τῶν μαθητῶν του, ὅστις ἀνταρμειβεται πολλὰ ὀλίσχωρος, καὶ ὅστις διὰ τὴν ἔνδειαν εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ζῇ ὡς ἐρημίτης ἐν μέσῳ τῶν πόλεων καὶ τῶν πολυτελῶν οἰκων, καὶ ἐρεψίται ὅλων τῶν μέσων διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν παιδείαν του, καὶ νὰ ἡμερώσῃ τὸν τραχὺν καὶ ἄγριον χαρακτῆρά του, εἰς τοιαύτας, λέγω, ἐναντίας περιστάσεις εἶναι πολλὰ δύσκολον νὰ ἔχῃ ὁ διδάσκαλος τὰς προβηθείσας ἀρετὰς, καὶ ἄδικον νὰ τοῦ τὰς ἀπαιτήσωμεν αὐστηρῶς.

Ἡ ἑλλειψὶς ὅμως τούτῃ καὶ ἡ αἰτία τῆς πρέπει νὰ ἐδηγηθῶσιν τοὺς φιλοκάλους, διὰ νὰ εὕρουν τὴν θεωρίαν τῆς τοῦ συντομώτερου μέσου εἶναι ἡ ὑποκατάστασις μεθυστικοῦ καὶ εὐχάρις σχολείου μετ' ὅλην τὴν δυνατόν ἐντέλειαν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ ἐξέρχωνται παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι μετ' ὀρθῶς μεθόδους καὶ συνειθισμένοι εἰς τὴν ἡμερότητα καὶ φιλοπαιδίαν.

Εἰς τὰ τελειότερα πανδιδασκτήρια τῆς σοφῆς Εὐρώπης ἔχουν καὶ διδάσκαλον παιδαγωγικῆς ἐξ ἐπαγγέλματος· ἀλλ' ἡμεῖς ἀκόμη δὲν ἡμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα. Δὲν εἶναι ὅμως δύσκολον νὰ ἀρχίζουν οἱ μαθηταὶ ἀπὸ τὰ πλέον ἀρχικὰ μαθήματα εἰς ἐν τῶν καλῶν διδασκαλείων μας, καὶ νὰ προβαίνουν βαθμικῶς εἰς τὰ ὑψηλότερα πάντοτε μετὰ τάξιν, μέθοδον καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ οὕτω νὰ συνειθίσουν τὰς καλὰς τούτας ἐξείας· ἀλλ' ἐπιστρέφω εἰς τὸ προκείμενον.

Ἡ ἀρχικὴ τούτῃ διδασκαλία μας ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἄλλων καλῶν τῆς ἔχει καὶ τοῦτο τὸ προτέρημα· ἐγείρει τὴν φιλομάθειαν τῶν νέων, καὶ ἐξαλείφει τὴν γενικὴν δειλίαν καὶ ἀποστροφὴν τῶν ἀρχαρίων πρὸς τὰ μαθήματα. Ἡ πείρα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι τοῦτος ὁ τρόπος ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τοὺς μαθητὰς νὰ ἐπιθυμοῦν τὸ σχολεῖον ὡς τόπον εὐχαριστήσεως, καὶ ὅχι νὰ τὸ θεωροῦν ὡς φυλακὴν καὶ τόπον καταδίκης, καὶ ὅσο ἔως τρία ἔτη τῆς πλέον τρυφερῆς ἡλικίας τῶν ἀρκούν καὶ τοὺς διδάξουν τὰς πλέον ἀναγκαιοτέρας γνώσεις τῆς Γεωγραφίας, Ἱστορίας, Χρονολογίας, καὶ τῆς μερικῆς καὶ πολλάκις γενικῆς Γραμματικῆς.

Μετὰ τούτῃ τὴν προετοιμασίαν ἐμβαίνει ὁ μαθητὴς εἰς

τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα μαθήματα πρέπει κυρίως νὰ εἰσάγῃται εἰς τὰς κυριώτερας καὶ εὐκαταληπτοτέρας διαφοράς της ἀπὸ τὴν σημερινὴν μας γλῶσσαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ χάνῃ ὁ νέος ἀηδῶς ὀληντοῦ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν σπουδὴν ἑνὸς ἀντικειμένου, πρέπει νὰ εἰσαχθῇ συγχρόνως καὶ ἡ διδασκαλία τῶν στοιχείων τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας, ὡς μάθημα πολλὰ ὠφέλιμον, καὶ τὸ ἐπιτηδεύον νὰ δυναμώσῃ τὴν προσοχὴν, νὰ ρυθμίσῃ καὶ νὰ λογι-κεύσῃ τὸ συλλογίζεσθαι τῶν νέων.

Ἐνταῦθα ὅμως πρέπει νὰ εἰσαχθῇ μεγάλη διαφορὰ τῶν παραδόσεων, ὡς πρὸς τὰς χρείας τῶν μαθητῶν. Οἱ διαρισμένοι διὰ τὰς τέχνας νέοι πρέπει νὰ περιορίζονται εἰς τὰ ἀναγκαιότερα στοιχεία τῆς Ἑλληνικῆς, εἰς τὰς τῶν συγχωροῦν αἰ περιστάσεων, καὶ νὰ ἐνσυχολῶνται περισσότερο εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, νὰ ἀκούσῃ τὴν ἱερὰν κατ'ἑκαστὸν, καὶ νὰ παραδοθῇ μάλιστα σύντομον Ἡθικὴν, ἣτις νὰ τοὺς διδάσκῃ τὰ χρήσιμα πρὸς τοὺς γονεῖς, συγγενεῖς, εὐεργέτας, ἀνωτέρους καὶ ὁμοίους τῶν· καὶ ἀντὶ νὰ ματαιοπονοῦν εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς Ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ξαναχρειασθῶν εἰς τὸν μετέπειτα βίον τῶν, εἶναι καλλίτερον νὰ ἐνσυχολῶνται εἰς τὴν κοινὴν μας γλῶσσαν, διὰ νὰ παραστῇ δι' αὐτῆς εὐκόλως τὰ καθημερινὰ τῶν συμφέροντα. Οἱ δὲ νέοι τῶν πλουσιωτέρων γονέων, καὶ αἱ διαρισμένοι δι' ἐπαγγέλματα ὑψηλότερα, πρέπει νὰ διδάχθῃν τελειότερον τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν, καὶ νὰ τὴν γράφου μάλιστα, ὅχι διὰ νὰ γένουσι, ὡς λέγεται, Ἕλληνες, ἀλλὰ διότι ἡ γραφὴ εὐκολύνει μεγάλως τὴν κατὰληψιν καὶ βαθύτεραν μάθησιν κάθε γλώσσης· καὶ πρὶν ἀρχίσουν τὴν σπουδὴν τῆς Ποιητικῆς καὶ Ῥητορικῆς εἶναι ὠφέλιμον νὰ καταγίνωνται μεγάλως εἰς τὴν μάθησιν τῆς μυθολογίας, Ἀρχαιολογίας, καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν προγόνων μας. Αἱ γνώσεις τοῦται εἶναι ἀναπόφευκτοί διὰ τὴν εὐκολωτέραν καὶ τελειωτέραν τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων κατὰληψιν.

Ἀρχίσαντες δὲ νὰ καταλαμβάνουσι μὲ ἱκανὴν ἐλευθερίαν τὰ σωζόμενα συγγράμματα τῶν προπατόρων μας, καὶ νὰ αἰσθάνωνται καὶ τὰ κάλλη τῶν, τότε ἡμποροῦν νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὴν σπουδὴν τῶν ποιητικῶν καὶ Ῥητορικῶν κανόνων, εἰ ὅποιοι πρέπει νὰ παρατηρῶνται συγχρόνως ἐπὶ τῶν παλαιῶν καὶ

ἐπὶ τῶν νέων συγγραφέων, καὶ νὰ προσἀρμόζωνται εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ποιήσιν μόνης τῆς σημερινῆς γλώσσης μας.

Καθ' ὅσον ἐπειτα προχωροῦν αἱ γνώσεις τοῦ μαθητοῦ, καὶ τελειώνει ἡ διδασκαλία καὶ σπουδὴ ἑνὸς τῶν διαφορῶν μαθημάτων του, ὡς ἀρχίξῃ ἀναλόγως καὶ τὴν σπουδὴν μιᾶς τῶν νεωτέρων σοφῶν γλωσσῶν, καὶ βαθμιδῶν τὴν τῆς Λατινικῆς, καὶ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης νεωτέρας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Γραμματικὴν καὶ εἰς τὴν Ποιητικὴν καὶ Ῥητορικὴν, καὶ ἅπλως εἰς τὴν σπουδὴν κάθε γλώσσης ὡς ἔχη πάντοτε εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁ φρόνιμος διδάσκαλος τὴν φρόνιμον τούτην συμβουλὴν: ὀλίγους κανόνας, πολλὰ παραδείγματα, καὶ πολὺ περισσοτέραν γύμνασιν καὶ πράξιν.

Μετὰ τὴν δευτέραν τούτην περίοδον ἐμβαίνουν πλέον οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν, εἰς τὸ τακτικὸν καὶ ἐπιστημονικώτερον στάδιον τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλ' ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ οἱ μαθηταὶ τὰ ἐννέα δέκατα τῶν δυσκολιῶν ἐνικήθησαν, καὶ ἔχομεν πολλοὺς καὶ καλοὺς ὁδηγούς· τὸ μένον ἀπαιτούμενον εἶναι νὰ γνωρίζῃ καλά ὁ διδάσκαλος τὴν ἐπαγγελλομένην ἐπιστήμην, καὶ νὰ ὑπερίσταται αὐτῆς, ὡς μὲ μίαν ὁρμητικὴν νὰ ἐναγκαλιάσῃ ὀληντῶς τὴν σειράν της, καὶ νὰ βλέπῃ πόθεν καὶ ποῦ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ καὶ ποῦ νὰ τελειώσῃ.

Ἡ ἐντελής ἢ ἀκριβὴς γνώσις τοῦ κάθε ἐπαγγελλομένου μαθήματος εἶναι ἀναγκαιότης καὶ ἀναπόφευκτος εἰς κάθε διδάσκαλον. Ἡ ἀτέλειά μας τούτη καὶ ἡμιμάθεια ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εὐλόγως ὡς ἡ πλέον οὐσιώδης αἰτία τῆς ἀμεθοδίας καὶ τῶν ὀλίγων προόδων μας, καὶ εἶναι εὐχῆς ἄξιον νὰ ἀποκτήσωμεν διδασκάλους, κυριεύοντας τὸ ἐπαγγελλόμενον μάθημα τῶν ὅσον εἶναι δυνατόν περισσότερον. Ἀλλὰ καὶ τούτη ἡ εὐχὴ θὰ ἐκτελεσθῇ, ὅταν, ὡς ἀνωτέρω ἔρρηθ', ἀποκτήσωμεν σχολεῖα τελειότερα, καὶ τακτικώτερα, ὅπου νὰ παραδίδωνται ἀρμονικῶς καὶ συμφώνως αἱ ἀναγκαιότεραι ἐπιστήμαι, χωρὶς νὰ ὑπερσυχῇ πότε ἡ Μαθηματικὴ, πότε ἡ Χημικὴ, καὶ πότε ἡ Φιλοσοφία καὶ ὅπου νὰ ἀρχίξῃ μεθοδικῶς ὁ ἀρχάριος ἀπὸ τὸ ἀλφάβητον, καὶ νὰ προδῇ παρομοίως ἕως εἰς τὰς ὑψηλότερας μαθήσεις μὲ τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα εἰς τὴν παρούσαν κατάστασίν μας.

Περὶ τῶν μαθητῶν τῆς τρίτης περιόδου δὲν ἔχω τίποτε

νεώτερον νὰ προσθέσω· ὅταν φθάσουν εἰς τούτην τὴν ἐποχὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς μας, δὴ εὐρίσκονται πρὸτοιμασμένον μετὰ τὰ ἀναγκασιότερα βοηθήματα, δὴ ἡξεύρου πῶς νὰ σπύδουσιν, πότε νὰ ἀποροῦν, καὶ πῶς νὰ προχωροῦν. Ἐὰν μὲ εἶναι συγχωρημένον νὰ εἰπῶ καὶ περὶ τούτου τίποτε, ἤθελα τοὺς συμβουλεύσω νὰ μασσοῦν καλῶς τὰ ἀνεγινωσκόμενα καὶ σπουδαζόμενα, καὶ νὰ προτιμοῦν καλῆτερον τὴν βαθεῖαν σπουδὴν ὀλίγων φύλλων καὶ προτάσεων παρὰ νὰ καταπίνουν βιβλία ὀλόκληρα.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον τετράδιον.)

ἈΝΑΜΙΚΤΑ.

περὶ τῆς κοκκίνης χιόνης.

(Πα τῶν χρονικῶν τῆς φυσικῆς καὶ Χημείας τοῦ παρελθόντος ἔτους, μη-
νὸς Σεπτεμβρίου.)

Ὁ σοφὸς φυσικὸς Σαυσσύρος λέγει, εἰς τὴν περιήγησίν του (voyage dans les Alpes) ὅτι κατὰ τὸ 1780 καὶ 1770 ἔτος εἶδεν εἰς ὅλα τὰ ὑψηλὰ Ἄλπεα ὄρη, χιόνα κοκκίνην χρώματος ζωηροτάτου. Ὁ κύριος Γερμόνδης τὴν εἶδεν εἰς τὰ Πυρηναῖα. Ὁ πρὸς ἀνακαλύψεις ἀποκαλεῖς κύριος Γόσσης εἶδε προηγουμένως τὴν 17. Αὐγούστου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Βαρφινύου (Κομητῆς τοῦ Γρηγορίου) εἰς τὴν 78°, 51' πλάτους πρὸς ἄρκτον, καὶ 63° πρὸς δύσιν χιόνα κοκκίνην, καὶ ἔλαβεν ἀπ' αὐτὴν· ἄλλοι εἶδαν πλησίον τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπροσέλαυσεν, τὸ περὶσσεύον ἔτος, τὴν προσοχὴν τῶν Φυσικῶν καὶ Φυσικοῦς-χημικῶν, διὰ τὸ ὅποιον ἔκαμαν πολλὰ πειράματα. Ὅλοι δὲ ὅσοι περὶ τούτου ἀμείλυσαν ἐξετάζοντες τὴν ὕλην ἢ ὅποια δίδει τὸ κοκκινόν εἰς τὴν χιόνα χρῶμα, εἶπαν ὅτι εἶναι ὁργανισμένη. Καὶ Πρώτου τινὲς ἀμφέβαλαν ἂν ἦτον φυτικὴ ἢ ζωικὴ· ἢ δευτέρῃ δὲ γινώσκοντες ἐφάνη πιθανωτέρα. Ὁ περίφημος φυτολόγος Φραγκλίσκος Βαυέρος ἀγνοῶν ὅτι ἄλλοι ἐσπούδασαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἢ καὶ ὅτι τὸ ἐγνώρισαν, ἔκαμεν ἀξιολόγους παρατηρήσεις καὶ πειράματα καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἐξηγήσιν τοῦ πολὺ περισσώτερον τῶν ἄλλων.

Ἀφοῦ ἡ κοκκίνη χιὼν ἀναλύσῃ, κατακάθεται ἡ κοκκινίζουσα αὐτὴν ὕλη ἣτις προτοῦ φαίνεται εἰς λεπτότατη κόκκινος ἀνακατωμένη μετὰ τὴν χιόνα. Τὴν ὕλην ταύτην ἐξετάσας διὰ μικροσκοπίων ὁ σοφὸς Βαυέρος εὗρεν ἂν. ὅτι αὐτὴ σύγκαιται ἀπὸ σφαιρίδια, τῶν ὁποίων ἡ διάμετρος εἶναι $\frac{1}{800}$ (α)· β'. ὅτι τὰ σφαιρίδια ταῦτα συνείχοντο μετὰ κλωσὰς σχεδὸν ἀφανεῖς· γ'. ὅτι μεταξύτων ἦσαν τινὰ μικρότατα, τὰ ὅποια ἐμέγαλυναν εἰς τὸ νερόν, καὶ τὰ ὅποια μικρότατα ὄντα δὲν ἦσαν κόκκινα ἀλλ' ἐκοκκίνιζαν ἀφοῦ ἐμεγάλυναν· καὶ τελευταῖον ὅτι τὸ κόκκινον χρῶμα ἐμπεριείχετο εἰς τὰ σφαιρίδια τῶν ὁποίων ὁ φλοιὸς δὲν εἶχεν κένον προσδιωρισμένον χρῶμα. Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων ἐσυμπεράναν ὅτι ἡ κοκκινίζουσα τὴν χιόνα ὕλη εἶναι φυτὸν, ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο εἶναι εἶδος ἀγνώστου μύκητος, διὰ τὸ ὅποιον ἐπρόβαλαν ὄνομα nivalis· Γραικιστὶ δὲ ἴσως ἐγχιόνιος μύκης ἢ καὶ ἀπλῶς ἐγχιόνιος δὲν εἶναι ἀνάρμοστον ὄνομα.

Ἀπὸ Παρίσιους τὴν 23. Μαΐου 1820.

©.

Σκέψεις ἠθικαί.

Λόγος τοῦ Ἀδδίσωνος.

Φησὶ πολυχρόνιον καλὴν εἶναι, φθεῖ· καὶ δὴ ταύτην ἀνθρώποις τελευταῖαν φύσιν εἶναι.

Εὐήνος παρὰ Ἀριστοτέλει. Νικόμη. Η.

Παραμύνη ἦτις νὰ ἔχη περισσώτερον νόημα δὲν εἶναι, μὲ φαίνεται, ἄλλη παρὰ τὴν ὅποιαν καθημερινῶς ἀκούομεν παρὰ τοῦ κοινοῦ λόγοντος ἢ ὅτις εἶναι δυνάμει φύσις. Ἡ δὲ τινὲς εἶναι ἱκανὴ νὰ μεταβάλλῃ ὁλοτελὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ νὰ τὸν ἀμπνεύσῃ ὅλως διόλου διαφορετικὰς κλέσεις ἀπ' ἐκείνας μετὰ τὰς ὁποίας ἐγεννήθη. Ὁ ἱατρὸς Πλάτιος ἀναφέρει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς επαρχίας Σταφροῦ ὅτι ἡλιθιότης κατοικῶν πλησίον ὠρολόγιου, καὶ ἡδυνόμενος νὰ μετρᾷ τὰς ὥρας, ἐνὶ ἐκτυπούσῃ, ἐσυνήθισεν ὅσον εἰς τοῦτο, ὥστε καὶ ὅταν τὸ ὠρολόγιον ἐτύχαιεν νὰ σταματήσῃ, ὁ ἡλιθιος, λέγει, ἐξακολουθοῦσα νὰ μετρᾷ τὰς ὥρας εἰς τὸν καιρόν των ὡς νὰ ἐκτυπούσαν. Ἡ βεβαιώσις τούτων λόγους τοῦ ἱατροῦ δὲν δύναται εἶναι βέβαιον.

(α) Κατὰ δὲ τὸν κύριον Οὐαλλάσωνα ἀπὸ τοῦ 1780 ὥς τοῦ 1800, πλην ἡ διαφορὰ αὕτη, λέγουσι τὰ χρονικά, ἐξηγεῖται, ἂν καὶ τῶν δύο ἢ κατὰ μέτρους εἶναι ἀκριβὲς ἀπὸ τὴν διαφορὰν ἡλικίας τῶν μετρηθέντων ἀνθρώπων.

ὁμοίως ὅτι ἡ δέξις ἐνοργεῖ μηχανικῶς εἰς τὸ σῶμα, καὶ ἔχει ἐνταυτῇ μεγάλαν εἰς τὴν ψυχὴν ἐπίρροην.

Καὶ τὸν παρόντα λόγον θέλω ἐξετάσαι ἐν ἀξιοπαρατήρητον τῆς συνηθείας εἰς τὴν ἀνθρωπίνου φύσιν ἀποτέλεσμα· τὸ ὅποιον, ὀρθῶς παρατηροῦμενον, διγνύεται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ τὰ μέγιστα εἰς κανονισμὸν καὶ διάταξιν τῆς ζωῆς μας. Τὸ Σαυμάσιον τοῦτο ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ νὰ μᾶς ἀποκαταστήσῃ εἰς ἀρετὰς. Ὁ Χαρτοφόρος μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν εὕρισκεν μεγάλην ἡδονὴν παίζον, δίδεται τόσον μετὰ ταῦτα εἰς τοῦτο, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἐγεννήθη εὐμενὴ διὰ νὰ παίζῃ. Ἡ ἀγάπη τῆς ἡσυχου ζωῆς ἢ τῆς περὶ τὰ τοῦ βίου πράγματα αὐξάνει ἀνεπαίσθητως, ὅσον προσκολληταί τις εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην εἰς τόσον βαθμὴν ὥστε νὰ ἀποκαθίστῃ τὸν προκρίνοντι τὴν μίαν τῶν δυο ἀνίκανον νὰ ευχαριστηθῇ εἰς τὴν ὅποιαν καρημώλητος.

Πολλοὶ συνηθίζουν τὸν καπνὸν ἢ τὸν ταμπάκον εἰς τοιοῦτον βαθμὴν ὥστε τοὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἐκκόψουν. Τίς δὲν ἤξευρε τὴν ἡδονὴν τῆς ὁποίας εὕρισκε τις εἰς τοῦτην ἢ ἐκατὴν τὴν σπουδὴν, τέχνην, ἢ ἐπιστήμην, ἀνελόγως μὲ τὸν καιρὸν καὶ τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους εἰς αὐτὴν κατέβηκε; Ὅστις τὸ κοπιᾶσθαι μεταβάλλεται εἰς τερπνὸν καὶ αἱ ἀσχολίαι μας εἰς διακρίσεις, ὅ μούς ἀρέσονται εἰς τὰ ὅπου ἐσυνήθισα, καὶ μὴ δυσἀρέσκων ἀπομακρύνεται, ἀπὸ τὰς ἐποίας ἐξημέλειαν οδοῦς.

Οὕτως ὄχι μόνον τὰ ἀδιάφορα ἀλλὰ καὶ τὰ δυσάρεστα μᾶς γίνονται ἀρετὰ διὰ συνηθείας καὶ ἔθους. Ὁ φιλόσοφος Βάκων λέγει εἰς τὴν φυσικὴν του φιλοσοφίαν, ὅτι ἐκεῖνο μάλιστα ἀρέσκει ὅπου εἰς τὴν γούσιν, τὸ ὅποιον περιεσσότερον τὴν ἐπὶ σκροῦσε, καὶ φέρει παραδείγματα τῶν οἶνων, τὸν καφὸν, καὶ ἄλλα ποτὶ, τὰ ὅποια δὲν ἀρέσκουν τὸ πρῶτον εἰς τὸν οὐρανίσκον, ἀφ' οὗ ὁμοῦ συνηθίσῃ, τὰ ζητοῖ μὲ ἀκραν ἐπιθυμίαν. Τὸ αὐτὸ ἡμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ καὶ διὰ τὸν νοῦν ὅταν εἴσῃ γυμνασθῇ, ὄχι μόνον γὰρ τὴν ἀπερροφὴν τὴν ὅποιαν εἰς ἐκεῖνο εἶχαν, ἀλλ' ἀρέσκειται εἰς αὐτὸ, καὶ τὸ ἀγαπᾷ. Πικρὸσα ὅνα τῶν μεγάλων τέρων τοῦ αἵματος μας νόον ἔς τις εἶχαν ἀσχεληθῇ εἰς ἅλα τὰ εἶδη τῆς καλῆς φιλολογίας, νὰ λέγῃ, ὅτι ἀναγκασμένοι νὰ ἐξετάσῃ πολλὰ παλαιὰ χαρτὰ καὶ παλαιὰ κατάρχη, μ' ὅλην τὴν δυσἀρέσκειαν, τὴν ὅποιαν τὸν ἐπροξενούσα κατ' ἀρχὰς τοιαύτη ξηρὰ καὶ ἀπίπνου ἀσχολία, εἴκοσε μετὰ ταῦτα τὴν ἡδονὴν, ὥστε νὰ προτιμᾷ ταύτην τὴν ἀσχολίαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βιργιλίου καὶ Κικέρωνος. Γράφων οὖν περὶ τῆς ἔξω, δὲν ὁμιλῶ διὰ τὴν ὅποιαν δίδει εὐκολίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνήθων, ἀλλὰ διὰ τὴν ὅποιαν εὕρισκεται ἡδονὴν ἀσχελοῦμενοι εἰς τὰ ὅσα ἐσυνήθισμεν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἄλλοι ἔκκαμν τοὺς αὐτοὺς σοφισμοὺς περὶ τοῦτου, ἴσως ὅμως δὲν εἶπαν καὶ τίνα ἀπ' αὐτὴν ἡμποροῦμεν νὰ λάβωμεν ὠφέλειαν, περὶ τῆς ὁποίας θέλω ὁμιλῆσαι καὶ ἀναπληρῶσαι τοῦ λόγου τὸ λοιπόν.

Καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάσωμεν τὴν ιδιότητα ταύτην τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως ἡμποροῦμεν νὰ λάβωμεν ἠθικώτατα παρ' αὐτῆς διδάγματα. Πρῶτον εὐχῆς ἔξιν εἶναι νὰ μὴν ἀποκαρδιώται κανεὶς βλάπτον τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον ἢ κατ' ἐκλογὴν ἄλλων ἢ κατ' ἀνάγκην ζῇ· ἴσως κατ' ἀρχὰς εἶναι κολλὰ δυσάρεστοι, καταγιγνώσκοντες ὁμοῦ θέλει βέβαια τὸν ἀποκαταστήσῃ ὄχι μόνον ὀλιγότερον κοπιᾶσθαι ἀλλ' ἑαρεστον, μάλιστα καὶ ἠδονικόν.

Δευτέρου δὲ καθεὶς νὰ ἀκολουθῇ τὸ Σαυμάσιον τοῦ Πυθαγόρου παράγγελμα τὸ ὅποιον εἶδον εἰς τοὺς μαθητὰς του „ἐκέλευε, τοὺς εἰπὼν, βίον ἀρετῶν καὶ ἀπικνουάτων ἂν ἦναι, ἢ συνήθεια θέλει ραὶ τὸν καμνοὶ εὐκατέστερον πάντων.“ Ὅσοι δυνάμειν νὰ ἐκλέξων ὁποῖον ἐπάγγελμα θέλουν, δὲν

ἐκλέγουν τὸ ὅποιον τὸ λογικὸν τοὺς λέγει ἀξιοτέρον τῶν παθῶν μας (*), ἐκεῖνοι εἶναι πάντῃ ἀσυγχώρητοι. Ἡ φωνὴ τοῦ λογικοῦ πρέπει νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὴν τῆς ἀρεσκείας· ἐπειδὴ διὰ τοῦ βηθέντος κανόνος ἡ ἀρεσκεία ἡμπορεῖ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸ λογικόν, ἐνῷ τὸ λογικὸν δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ἀποδεχθῇ ὅτι ἀποδοκιμαζέται.

Τρίτου ἡ παρατήρησις αὕτη ἡμπορεῖ νὰ ἐγκαρδιώσῃ τὸν πλεόν σαρκικὸν καὶ ἀνευλαστὴν ἀνθρώπον διὰ νὰ μὴ φοβῆται τὰς δυσκολίας, αἱ ὅποιαι τὸν ἐμποδίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἐναγκαλισθῇ βίον ἀγίον καὶ χριστιανικόν.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδιότητα δεῖ προακροῖσθαι εὐθιαν

Ἀδύνατον μακρὸς δὲ καὶ ὀρθὸς αἵμας ἐπ' αὐτῇ,

Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,

Ῥηίδη δ' ἡ πᾶσι πέλοι, χαλεπὴ περ δούρα.

Πᾶς ὅς τις ἀπεφάσκει νὰ προτιμᾷσῃ μὲ σταθερὸν καὶ ἀδραῖον βῆμα, θέλει εὐρεῖ ὅτι „αἱ ὁδοὶ τοῦ εἶναι πλήρεις χαρίτων καὶ αἱ τρίβοι τοῦ φέρουσιν“ εἰς τὴν εὐρίνην καὶ μακαριότητα.

Τέταρτον ἡ παρατήρησις αὕτη τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρέπει νὰ μᾶς διδάξῃ, ἀναγκασθέντες μίαν ὑπαρξάν ζωὴν τακτικὴν, νὰ μὴν ἐκκλίνωμεν πολὺ μῆτε πρὸς τὰς ἄθροιστάς ἡδονὰς καὶ γυμνάσματα· ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ἡμπορεῖ νὰ ἀνηδασθῇ ἀπὸ τὰς ἐναρέτους πράξεις, καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὅποιαν εὕρισκεν ἡδονὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χρεῶν τοῦ διύλλας κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἀνομιλίαν.

ἀπὸ Παρισίους, τὴν 24. Μαΐου.

Η.

Ἀνακάλυψαν εἰς τοὺς Παρισίους ὅτι οἱ τεχνίται τῶν ἀπὸ κόμμι ἐλαστικῶν καθητήρων (soudes de gomme élastique) τοὺς νοθεύουν καὶ ἀντὶ τὰς κατασκευάσασιν ἀπὸ μεταξωτῶν ὑφάσμα καὶ ἰνδικόκομμι (Caoutchouc) τοὺς κἀμουν ἀπὸ μαλλίνων καὶ κοινῶν κομμι. Αὐτοὶ οἱ καθητήρες συνερβίζονται εἰς τὴν χρῆσιν· ὅπου ἡδὴ ἀνθρώπους ἐσχίσαν ὡς νὰ ἐπισχάν ἀπὸ πέτραν διὰ νὰ ἐκβάλουν τὰ κομμάτια τῶν καθητήρων, τὰ ὅποια ἔμειναν εἰς τὴν εὐραδόχον αὐτῶν κίσιν.

Θ.

Ἀγαθαὶ πράξεις Ἑλλήνων.

Κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐξάλη παρὰ τινος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογίων μία ἐπιστολὴ πρὸς τινὰ τῶν ἐνταῦθα φιλογενῶν, δι' ἧς ἐκλέτονται τὰ περὶ τοῦ νεωρὶ συζάντος ἐκεῖ Πισατίου τοῦ Ἑλέους· τὴν ὅποιαν ἐκρίναμεν νὰ κοινοποιήσωμεν διὰ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ὡς πρόξενον χαρᾶς εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς.

„Ἀδελφε, ἰξεύρω, πόσον εἶσαι φιλογενής, καὶ πόσον χαίρει ἡ ψυχὴ σου, ὅταν μαυθάνῃ νέα τῶν προκρίτων τοῦ γένους

(*) Τοιοῦτον δὲ μὲ φαίνεται εἶναι τὴν περὶ τὴν τὸ διδασκαλικόν. Ὁ Μ.

ἐπιχειρήματα, σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἄνεσιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν· ὅθεν καὶ δὲν λείπω νὰ σοὶ δίδω συνεχῶς τοιαύτης χαρᾶς αἰτία. Τὸ ἐξῆς διήγημα εἶναι ἄξιον τῆς φιλικότητός σου, καὶ βεβαίως θέλω σὲ ἀδικήσῃ, ἂν τὸ παραδράμῃ.

Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὐρισκονται πένητες ὁμογενεῖς, πολλῶι πλείους ὅμως ἐνταῦθα· καθότι οὐχὶ μόνον οἱ ἰθαγενεῖς ὑποπίπτουσι πολλάκις εἰς διαφόρους δυσυχίας, ἀλλὰ καὶ οἱ πλείους τῶν ἀλλαχοῦ πτωχῶν καταφεύγουσιν ἐνταῦθα, ὡς εἰς πόλιν βασιλεύουσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατοικίαν ὅλων τῶν Ἑκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς προϊσταμένων τοῦ γένους. Ἡ πρόνοια περὶ τῶν τοιούτων πτωχῶν δὲν ἔλειψεν οὐδὲ εἰς τοὺς παρελθόντας χρόνους· καθότι τὸ κοινὸν τοῦ γένους ἔδιδε τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ῥητὴν τινα πλοῦτητα πρὸς παρηγορίαν τῆς ἀπορίας τῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ διάφοροι ἄλλαι περιστάσεις κατεπίεζον τὸ κοινόν, ἢ διδομένη ποσότης δὲν ἦτον ἀνάλογος οὔτε εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐπαιτούμενων, οὔτε εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἀνάγκης τῶν· καὶ ἐκ τούτου συνέβαινεν οἱ διανέμοντες τὰ τοιαῦτα ἔλεη νὰ μὴν αἰσθάνωνται τὴν ἐκ τῆς ἐλθιμοσύνης χαρὰν διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀνικανότητος λύπην· τοῦτο βλέποντες ὅτε πᾶναισι πλοῦτος οἰκουμηνικός Πατριάρχης κύριος κύριος Γρηγόριος, οἱ ὑψηλότεροι Αὐθένται οἱ τε νῦν καὶ οἱ πρῶτοι, καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος ἡγεμονικός γόνος, καὶ μέγας διερχόμενος κύριος κύριος Ἰωάννης Καλλιμάχης, οἱ θερμότατοι τῶν ὄντων ἀντιλήπτορες τοῦ γένους, καὶ τῶν καλῶν ἀπάντων προθυμότεροι πρόμαχοι, σκοπὸν ἀγαθὸν ἐμελέτησαν νὰ οἰκονομήσωσι καὶ ταύτην τὴν δυσχερίαν, καὶ ἐξευρύντες τρόπους, νὰ ἀναπληρώσωσι τὸ ἔλλειμμα τοῦτο. Ὅθεν καὶ κοινῇ γνώμῃ ἀπάντων διωρίσθη ἰδιαιτέρως Κισαίον, Ἑλῆος Κισαίον ἐπονομαζόμενον, τὸ ὁποῖον καὶ κατετέθη ἐν τινὶ τῶν ἐν τῇ Κωνσταντινῇ πόλει λιθοκτίσεων οἰκητηρίων· ἐγένετο κοινὴ συνεισφορά ἀπάντων, καὶ διωρίσθησαν εἰσοδήματα μόνιμα· δηλαδή ἐψηφίσθη νὰ δίδῃ τὸ κατ' ἔτος εἰς τὸ Κισαίον, ὅσα ἰδίως διένεμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Οἱ ἀρχιερεῖς παρεχώρησαν εἰς τὸ Κισαίον πολλὰ κανονικά εἰσοδήματα τῶν· οἱ αὐθένται προσδιώρισαν κατ' ἔτος ῥητὰς ποσότητας ἀπὸ τῶν Θεοσυντηρητῶν ἡγεμονιῶν τῶν· οἱ νέοι ἀρχιερεῖς λογίζονται ὡς χρεῖς τῶν νὰ προσφέρωσιν, ὡς ἀπαρχὴν τῶν εἰσοδημάτων τῶν, ἀνάλογόν τινα προσφορὰν εἰς τὸ Κισαίον.

Ἐγκύκλια συνδικὰ γράμματα ἐγένοντο, καὶ διεδόθησαν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, μνηύοντα τὴν σύστασιν τοῦ κοινοῦ τούτου καλοῦ, καὶ προτρέποντα τοὺς φιλοκάλους εἰς τὴν δυνατὴν συνδρομὴν, τῶν ὁποίων βλέπομεν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα· καθότι πολλοὶ τῶν πολλαχῶς θυνάμενων ὁμογενῶν ἐμμελήθησαν τοὺς πρωτουργοὺς τούτου τοῦ καλοῦ, καὶ οἱ μὲν ἡμέτερος συνεισέφερον χορηγίας δαφιλίαι· οἱ δὲ διατιθέμενοι τὰ καὶ ἑαυτοῦς, ἀπονέμουσιν ἐκ τῆς διαθήκης τῶν τὴν πρῶτην μερίαν εἰς τὸ Κισαίον τοῦ Ἑλέους.

Ἀδελφεῖ· σκιρτᾷ ἡ καρδίᾳ μου ὑπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ ἐκπύχνομαι, ὥστε νεμέσειαι νὰ μὴ βάλῃ βέλος· καθότι, ἂν ἀναλόγως τῇ ἀρχῇ ἀποδώσι τὰ τέλη, καὶ ἂν οἱ ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς μιμηθῶσι τὴν φιλογενεῖαν καὶ φιλοκαλίαν τῶν προκρίτων τοῦ γένους, καὶ τῶν μέχρι τούτου γεννημένων συνδρομητῶν (τῶν ὁποίων τὰ πρωτεῖα ἔχει ὁ φιλογενὴς κύριος Βαρβάκης, καταβαλὼν μίαν ἱκανὴν ποσότητα), ἐγὼ τρέφω ἀγαθὰς ἐλπίδας, ὅτι τὸ ῥηθεὶς Κισαίον θέλει γένηται ἱκανόν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς πτωχοὺς νὰ ἐπαρῇ, καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος νὰ συντελῇ, καὶ εἰς τὰς προόδους τῶν μαθησέων, καὶ εἰς σύστασιν πολλῶν ἄλλων κοινῶν καλῶν. Τοῦτο, ὡς φαίνεται, προμαντεύοντες καὶ οἱ φιλογενεῖς τοῦ γένους προσάται, ἐπεξεργάσθησαν συστηματικώτερον τὰ κατ' αὐτό, καὶ ὅπως ἐξέθεντο περὶ τῆς οἰκουμένης αὐτοῦ, οἵτινες εἶναι οἱ ἐξῆς.

Πρῶτοι ἔφοροι καὶ προσάται τούτου τοῦ Κισαίου εἰσιν ὁ Πατριάρχης, καὶ ὁ Μέγας Διερχόμενος, ὅφ' ὧν ἐξελέγησαν, καὶ διωρίσθησαν ἐπίτροποι καὶ διοικηταὶ τοῦ Κισαίου ἐκ τῶν διαφόρων ταγμάτων ἄνδρες ὑπόληπτικοί, φιλογενεῖς καὶ τίμιαι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματά δέον ἔκρινα νὰ σοὶ σημειώσω, διὰ νὰ ἐννοήσῃς καὶ ἐκ τούτου, πόση εἴη ἡ περὶ τοῦ Κισαίου τούτου πρόνοια τῶν προσατῶν τοῦ γένους. Διωρίσθησαν λοιπὸν ἐκ μὲν τῶν Ἀρχιερέων ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Κυζίκου κύριος Κωνσταντῖος· ἐκ δὲ τῶν ἀρχόντων ὁ εὐγενέστατος ἀρχὼν μέγας Ποσειδωνικός κύριος Γρηγόριος Μάνος· ἐκ δὲ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ἄλλων συστημάτων οἱ τιμιώτατοι κύριοι Χατζὴ Χανδὰς Φάχρης· Χατζὴ Ἀνέσης· Χατζὴ Παναγός· Μισὴρ Θεοδόσιος· Χατζὴ Δαμπίτης· Μανουὴλ Δανέζης· Εὐσεβίος Σεβασόπουλος· Γεώργιος Σαματᾶς· Δημήτριος Σχηνάς· Παλάσης Ἀσημάκης, καὶ Χριστόδουλος Μαυροῦδής, καὶ ἐκ τούτων οἱ

κύριοι Εὐεργάτιος Σεβαστόπουλος, καὶ Γεώργιος Σωματῆς εἶναι κλειδοῦχοι τοῦ Κιβωτίου. Ἰδοὺ πόσοι εἶναι οἱ ἀναλαβόντες τὴν ἀγαθὴν αὐτὴν ἐπιστάσιν, τῶν ὁποίων ἱεῖς καλῶς τὴν φιλογένειαν καὶ ἔμφυτον εἰς τὰ καλὰ προθυμίαν. Εἰς τοὺς τοιοῦτους ἐνχειρίσθῃ πᾶσα ἡ καταβληθεῖσα ποσότης, καὶ ἔρχεται σχεδὸν καθ' ἡμέραν ἡ γινομένη τῶν φιλογενῶν συνδρομή. Αὐτοὶ δὲ παραλαμβάνοντες τὰ συνεισφερόμενα χρήματα, ἐνχειρίζουσιν αὐτὰ εἰς μέρη ἀσφαλῆ, καὶ τοκίζονται· καὶ ἐν τῇ προθεσμίᾳ συνάγουσι τοὺς τόκους, καὶ τὰ λοιπὰ κανονικὰ εἰσοδήματα, καὶ τὰ ἐναποταμιεύουσιν εἰς τὸ Κιβώτιον. Τετράκις δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ· δηλοῦσι πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τοῦ Πάσχα, τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ τῆς Παναγίας, γίνεται ἀκριβὴς ἐξέτασις πανταχοῦ τῆς πόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν μερῶν περὶ τῶν χρῆμα ἐχόντων, τίσον ἔντοπιων, ὅσον καὶ ξένων, καὶ καταγράφονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ περιστατικώτερον σημειοῦται ἡ κατάστασις ἑκάστου ἐν εὐθύτητι, καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἀνάγκης τοῦ. Αὐταὶ αἱ καταγραφαὶ ἐμφανίζονται εἰς τοὺς γενικοὺς ἐφόρους, καὶ προσδιορισθείσης τῆς δοθησομένης ἑκάστῳ βοηθείας ἀναλόγως τῇ χρείᾳ τοῦ, ἐπιθεδαιοῦνται παρ' αὐτῶν, καὶ οὕτω δίδονται εἰς τοὺς βιβέντας ἐπιτρόπους, οἵτινες συνελθόντες εἰς τὸ διωρισμένον οἶκημα, διανέμουσι κατὰ τὰς καταγραφὰς τὰ εἶδη, τὰ μὲν ἀμέσως, τὰ δὲ ἐμμέσως διὰ δεδοκιμασμένων Πνευματικῶν. Ἄν δὲ καὶ μετὰ τοῦ χρόνου συμῆ τις ἀνάγκη κατεπείγουσα ἢ παρθένων, ὑπὸ πενίας ἀναγκαζομένων νὰ πάθωσι τι ἀπρεπές, ἢ ἄλλων ὑποκείμενων, ὑπὸ περιστάσεων ἄλλων κινδυνεύοντων, ἀναγγέλλονται ταῦτα εἰς τοὺς ἐφόρους, καὶ ἀφ' οὗ γίνονται ἡ ἀναγκαῖα ἐξέτασις, ἐπιταττόνται οἱ τοῦ Κιβωτίου ἐπίτροποι, καὶ προμηθεύουσιν τὰ ἀναγκαῖα, ἀπαλλάττευσιν παντὸς κινδύνου καὶ ψυχικοῦ, καὶ σωματικοῦ τοὺς κινδυνεύοντας. Ἐὼ λέγειν τὰς καθημερινὰς ἐπαρκεσίας καὶ βοηθείας, αἵτινες γίνονται σχεδὸν καθ' ἡμέραν εἰς τοὺς δεομένους. Ἰδοὺ εἰς τί καταγίνονται οἱ προϊστάμενοι τοῦ γένους. Τοῦτο τὸ Κιβώτιον συνέστη πρὸ ἐνὸς σχεδὸν χρόνου· διησοῖ ἐγγραφα δὲ ἔκτοτε περὶ τοιούτου, ἕως οὗ νὰ ἴδω τὰς προσόδους τοῦ ἀγαθῆς τύχης τῆς εἰδου, ὡς ἐπεθύμουν, καὶ ἐλπίζω, Θεοῦ συναρμομένου, ὅτι δέλω ἴδω πράγματα τελεώτερα εἰς τοῦτο τὸ Κιβώτιον διὰ τῆς φιλοτιμίας τῶν φιλογενῶν.

Τῇ 15. Φεβρουαρίου 1819 ἔτους ἐγένετο ἀγιασμὸς καὶ πανηγυρική σύστασις Ἑλληνικῆς καθέδρας εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἱατροχειρουργικὴν ἐν Μόσχᾳ Ἀκαδημίαν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ὑποπροέδρου, τῶν ἐντίμων καὶ ἐνεργητικῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῶν ἐφόρων. Εἰς αὐτὴν τὴν περίευσιν ὁ διὰ τὸ φιλόμουσον ἐπίσημος, καὶ εἰς ὅλον τὸ πεπαιδευμένον κοινὸν ἐγνωσμένος Γραικὸς εὐγενὴς, καὶ διαφόρων ταγμάτων ἱππεὺς Ζωὴς Παυλίδης Ζωσιμᾶς μετὰ τῶν αὐταδέλφων του ἔδωκε καὶ δειγμάτων εὐγενοῦς ἀμίλλης ἀφορῶντα πρὸς τὴν πανταχοῦ διάδοσιν τοῦ φωτισμοῦ, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς ἐνέγερσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Γινώσκων, πόσον ἡ μάθησις αὐτῆς δύναται νὰ ἦναι ἀφελίμος καὶ εἰς τοὺς ἱατροὺς, ἔδειξε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ καταστήσῃ εἰς τὴν Ἱατροχειρουργικὴν Ἀκαδημίαν Ἑλληνικὴν καθέδραν, ἀναδεχθεὶς τὴν ὑποχρέωσιν εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν, οὐχὶ μόνον νὰ συνεισφέρει εἰς τὸν καθέκαστον χρόνον πολλαπλασίσαι Ἑλληνικῶν Κλασικῶν βιβλίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰδίων νὰ μισθώσῃ δύο διδασκαλοὺς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας· ἐσύστησεν ἤδη εἰς αὐτὴν καὶ βιβλιοθήκην, προκίσας αὐτὴν μὲ 450 τόμους διαφόρων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Τὴν πρὸς ἀφέλειαν τῆς Ἀκαδημίας συνεισφοράν ταύτην ἔδεδωκεν μετὰ ξεχωριστὴν εὐνοίαν καὶ ἐπεκύρωσε πρεπόντως ὁ Ἐκλαμπρότατος κύριος Μινίστρος τῶν Πνευματικῶν ὑποδέσσω καὶ τοῦ κοινῶς φωτισμοῦ ὁ Πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Νικολάου Γαλιτζίνοῦ, ἡ τῆς Μόσχας Ἀκαδημία αὐτὴ συναισθανομένη ὅλην τὴν τιμὴν αὐτῆς τῆς συνεισφορᾶς, προσφέρει διὰ τοῦ παρόντος εἰς τὸν εὐγενὲς ζηλωτὴν τοῦ φωτισμοῦ, καὶ ἀγαθουργὸν Ζωὴν Παυλίδην Ζωσιμᾶ καὶ τοὺς αὐταδέλφους του τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἀμετάβλητον εὐχαρίστησιν.

Ἡ τύπωσις τῆς Ἑλληνογραικικῆς Ἀγίας Γραφῆς διὰ δαπάνης τοῦ σεβασμίου ἐπισκόπου τῆς ἐν Μόσχᾳ ἐφορείας, καὶ τοῦ πανταχοῦ ἐγνωσμένου υπερασπιστοῦ τῶν μαθησῶν Ζωὴ Παυλίδου Ζωσιμᾶ μετὰ τῶν αὐταδέλφων ἐξακολουθεῖται ἐν Μόσχᾳ ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐφόρων μετὰ τὴν δυνατὴν ταχύτητα· αἱ πρῶται τρεῖς τοῦ Μωυσεως βίβλοι ἤδη ἐτυπώθησαν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀξιώπαινον καὶ ἀξιόλογον ἔργον συμμετέχουσι τινὲς ἐκ τῶν πνευματικῶν προσώπων· εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἶναι εἷς ἐκ τῶν πρώτων εἰδημόνων τῆς Γραικικῆς καὶ

Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ὁ ἐπιστάτης τῆς ἐφορίας τῆς Μητροπόλεως τῆς Κοιμήσεως, ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἰακώβ Δημήτριος.

Ἡ τῆς Ἀλεξανδρινῆς Γραικικῆς ἐν Νίκῃ Σχολῆς διοίκησις, συναισθάνεται εὐκαιρίαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς Νικηταίους Γραικοὺς κυρίους Ἰωάννην καὶ Ἀναστάσιον Μπούμπα, οἱ ὅποιοι τὴν αὐτὴν προθυμίαν ἔχοντες νὰ σπεύσωσι τὸ κατὰ σημα τοῦτο τῆς παιδείας, καὶ τὴν δέλησιν ἐκπληροῦντες τοῦ ἀειμνήστου αὐταδέλφου τῶν, τοῦ ἱππέως Στεφάνου Κυρῆλου Μπούμπα, ἐπρόσφεραν τὰ συναθροισθέντα διὰ τὴν Σχολὴν αὐτὴν βιβλία 324 διαφόρων συγγραμμάτων, Ἑλληνικῶν μὲν τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Ξενοφώντος, τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἄλλων, Γερμανικῶν δὲ, τοῦ Βειλάνδου, Κάμπε, Γεσνέρου καὶ ἄλλων· ἐτι δὲ καὶ Ῥωσικῶν, ὅλων εἰς Γαλλικὸν θεσμὸν ἀκριβῆς τιμῆς· καὶ ἐκπληροῦσα χρέος ἡλικυ γέννηθεν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀφελιματικῆς εἰς τὴν σπουδάζουσιν ἐν αὐτῇ τῇ Σχολῇ Νικηταίαν προσφορὰν, ἀπονέμει τοῖς βιβλίοις κυρίως Νικηταῖς ἐκ προσώπου ἀπάσης τῆς Νικηταῖς Γραικικῆς Κοινότητος τὴν εὐχαριστίαν. Τὸ δῶρον τοῦτο τὸ ἀξιόλογον ἀνταποκρίσας δέλει ἐμπνεύσει καὶ εἰς ἄλλα μέλη τῆς Γραικικῆς Κοινότητος τὴν εὐγενεσάτην ἀμίλλαν νὰ συνεργήσωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Σχολὴν συρίζοντα. Ὁ μακαρίτης Στέφανος Μπούμπας ἐτι ζῶν ἐχάρισεν εἰς τὴν Σχολὴν (παρακτὸς τῆς ἐπισήμου χρηματικῆς συνεισφορᾶς, διὰ τὴν ὁποίαν ἐβραβεύθη παρὰ τοῦ Αυτοκράτορος μὲ τὸ τάγμα τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου τοῦ 4 βαθμοῦ) καὶ τὴν εἰκόνα τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος ὁ Λέσσωμον, μεγάλης τιμῆς, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ χρηματίσαντος τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας Πολιτικοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ, τοῦ Πρίγκιπος Ἰακώβου Ἰωάννου Λομπάνοφ Ροδόβσκου, τοῦ συνεργήσαντος εἰς τὴν ἱδρύσασιν τῆς Σχολῆς αὐτῆς, κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ μακαρίτου Στεφ. Μπούμπα, καὶ κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ συνεργίαν πάσης τῆς Γραικικῆς αὐτῆς Κοινότητος. Ἡ Σχολὴ αὕτη ποτὲ δὲν δέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ λυπῇται τὴν παράκαιρον σέρησιν τοῦ κυρίου Μπούμπα. Μὲ τὸν θάνατόν του ἡ μὲν Σχολὴ ἔχασε τὸν εὐεργέτην της, ἡ δὲ Κοινότης τὸ εὖ φρονεῖν μέλος της.

Οἱ πλουσιοπαρόχως διαπαύοντες τὴν περιουσίαν των εἰς τὴν φωτισμὸν τοῦ Γένους· οἱ περὶ τῆς εὐπρέπειας τῶν Νικηταῶν πρὸ πάντων μεριμνῶντες φιλόκαλοι ἀγαθέλφει Ζω

σὶμὰ ἔκτισαν δι' ἰδίων ἐξόδων ὥραιοι πατρίνην Ἐκκλησίαν εἰς μνήμην τῶν τοῦ ἁγίου Προδρόμου γενεθλίων εἰς τὸ ἐν Νίκῃ τῆς μικρᾶς Ῥωσσίας κοινοτάφειον τῶν Νικηταῶν Γραικῶν, ἡ ὁποία ἐντὸς ὀλίγου δέλει ἀποτελειωθῇ διὰ τὴν δαίαν ἐκκλησιαστικὴν μεσσησίαν. Κυρύνεται καὶ αὕτη ἡ ἀξιάγραφος ἀγαθεργία των εἰς τὸ Πανελλήνιον ἐκ μέρους τῆς εὐγνωμόνου Κοινότητος τῶν Νικηταῶν Γραικῶν, οἵτινες ἀποδίδουσιν οὕτως τὴν ἐξ εὐκαίρου καὶ καὶ ἀφελιμομένην αὐτῶν εὐχαριστίαν.

Σ. Μαρ.

Μεταφράσθη ἐκ τοῦ Ῥωστικοῦ ἀπὸ ἀνδρᾶ φιλογενῆ καὶ φίλου τῆς

Ἀλεξανδρινῆς ἐν Νίκῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Ὁ ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἀθῶνος μονάζων ὁσιολογίατης κύριος Γεώργιος ὁ τοῦ Μ. Βακκελλαρίου Πατῆ Νικολάου Χ'. Στάτις ἐκ πατρίδος Βελγιδνοῦς, Θετταλικῆς καὶ μοπόλεως, ἐπιδέχεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος του γρῶσια 5000, διορίσας εἰς μισθὸν διδασκάλου τὸν ἐγγύστην τὸν αὐτῶν γρῶσια 500, λογιζόμενος ὅμως ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς καταθέσεως τοῦ ἀνωτέρου κεφαλαίου, διότι τὸν τόκον τοῦ πρώτου ἔτους παρήγγειλε τοῖς συμπατριώταις του νὰ διανεμάσιν εἰς πτωχοὺς ἀξίους ἐλέους. Ὁμοίως νὰ διανεμάσιν εἰς αὐτοὺς καὶ τῶν ἐφεξῆς χρόνων τὸν τόκον, ἐν ὧς κατὰ δυσχέρειαν σερβίται διδασκάλου τὸ σχολεῖον. Ἀλλ' οἱ φιλότιμοι Βελγιδνοὶ ὡς οὐ ἐπαίνεσαν ἀξίως διὰ τὴν προσφορὰν τὸν σεβάσμιον συνδρομητὴν, τὸν βεβαιόουσιν εἰς τὴν ἀπάντησίν των, ὅτι ὅχι μόνον δὲν ἔλειψεν εἰς τὸ σχολεῖον πρὸ πολλῶν χρόνων διδασκαλός, ἀλλὰ καὶ σχολεῖον ἐκ θεμελίων ἔκτισαν, μικρὸν μὲν, ἀρκοῦν ὅμως εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασίν των, καὶ βιβλιοθήκην ἐκατέστησαν, εἰς ἣν ἐξώδευσαν ἕως τοῦ παρὸντος δύο χιλιάδας γρῶσιων, φιλοτιμουμένοι καθ' ἡμέραν νὰ τὴν πλουτίσωσι. Χαίρουσι δὲ ὅτι νεωστὶ ἀπεκτίσθη καὶ διδασκαλὸν μεθοδικὸν τὸν ἐκ Κοζάνης κύριον Νικόλαον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλπίζουσι καρποὺς ἀξίους τῆς προκοπῆς του. Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐλάβομεν ἀπὸ τὴν μεταξύ τοῦ κυρίου Γ. Βακκελλαρίου καὶ τῶν συμπολιτῶν του διατρέξασαν ἀλληλογραφίαν, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον μᾶς ἔστειλε φίλος, καὶ χαίροντες τὰς μεταδίδομεν εἰς τὸ κοινόν, διὰ νὰ γνωρίσῃ εὐγνωμόνως τὸν σεβάσμιον καὶ φιλογενῆ τοῦτον ἄνδρα, καὶ νὰ ἐκπαινεθῇ τὰ καλά φρονήματα τῶν Βελγιδνῶν.

Ἡθική φαντασία φιλερήμου τινὸς διδασκάλου,
τῇ ἱε. Ἀπριλίου. ἀρκ. ἐν τῷ κατὰ Βλαχίαν
Πλοεσίω.

Προνοίας ἔργον τῆς πάνμμεγίστου,
δαυμάζω τάξιν Θεοῦ ὑψίστου,
τῆς παγκοσμίου διαταγῆς!
μ' ἐκπληξεν βλέπει πάντας ἀνθρώπους,
ἀφ' οὗ ἀφίχου μητρικούς κόλπους,
ὡς ὁδοιπόρου ἀπὸ τῆς γῆς.
Τρέχομεν ὅλοι τις χρόνων βεῦμα,
ἀνεπαισθήτως εἰς δρόμου τέρμα,
ἀκαταπαύτως μᾶς σύρει τί,
ὁδοιποροῦμεν ἀπὸ τῆς σφαίρας,
διαπερᾶμεν χρόνους ἡμέρας,
καθεὶς εἰς δρόμον περιπατεῖ.
"Αν ἡσυχάζω, εἴαν κοιμᾶμαι,
εἰς δρόμον τρέχω, περιπλανῶμαι,
ποτε θά φθάσω, φεῦ, ἀγνοῶ!
πλοῦτον καὶ κτήματα συναυροῖζω,
διὰ αἰῶνας νὰ ζῶ νομίζω,
πρὸς τάφον τρέχων, δὲν ἐννοῶ!
"Ὡ τί ταξίδι! τί ξένος δρόμος!
ὅταν τὸν κρίναι, μὲ εὐρίσκει τρόμος,
κατ' ὄρθον λόγον αὖ σοχασθῶ!
ἄλλόκοτον τινα δρόμον τρέχω,
τέλος, νὰ φθάσω σκοπὸν δὲν ἔχω,
ἀπερισκέπτως περιπατῶ.
Περνῶ ἡμέρας, μῆνας καὶ χρόνους,
ἢ μὲ ἀβυσσίδας, θλίψεις καὶ πόνους,
ἢ μεθ' ὕψους εὐδαιμοναῖ.
καὶ αὖ γνωρίζω φύσεως νόμον,
καὶ τῆς προσκαίρου ζωῆς μου δρόμον,
τέλος τοῦ δρόμου, φεῦ, δὲν φρονῶ!
Τρέχω μὲ πόσαν πολλῶν μιλλίων,
περνῶ σαδείους ὠρῶν μυρίων,
κἀμνῶ κονάκια παντοδαπὰ,

ὡς καθεὶς τρέχει τὸν δρόμον χαίρων,
δρόμου κινδύνους γευομένως φέρον,
κάνεις τὸ τέλος δὲν ἀγαπᾷ.
Πάντως μεγίστην εὐχὴν τὸ ἔχουν,
τοῦτου τὸν δρόμον πάντα νὰ τρέχουν,
χρόνους ἀμείβοντας βαθμηδόν.
"Ἄλλοι μὲ μεταλλὰ φορτωμένοι,
ἄλλοι πεινῶντες, καὶ τεθλιμμένοι,
τρέχομεν ὅλοι μίαν ὁδόν.
"Αν καθ' ἑκάστην βλέπωμεν ἄλλους,
εἰς τέλος δρόμου μικροῦς μεγάλους,
φθάνουν κονάκι ὑπερινόν,
νεκροὺς εἰς τάφον εὐθὺς τοὺς βάζουν,
μὲ ὀλίγον χῶμα, φεῦ, τοὺς σκεπάζουν,
ὡς εἰς κονάκι πάντοτινόν.
Λέγομεν τότε, δὲν ἱατροῦθι,
δὲν ἐφυλάχθη, κακῶς ἐφέρθη,
λόγους εὐρίσκομεν ἀφορμῆς.
Ὡ τί μεγίστη ἀνοησία!
δὲν μᾶς φοβεῖται ἀορισία,
τῆς ἀπροελέπτου ταύτης ἐπιγμῆς!
"Ὑπὸ ταξίδι ἀτρεπτοῦ βλέπω,
πῶς αἰωνίως ἔμπροσθεν τρέχω,
δὲν ἐπιστρέφω· τί συμφορά!
φεῦ, δὲν εἰρήνη τέχνη, σοφία! ! !
ἄτρεπτος εἶναι βούλησις Θεοῦ,
σωμάτων γέννησις, καὶ φθορά! ! !
Εἰς ἄλλους δρόμους, εἴαν θελήσης,
δύνασαι ὀπίσθεν νὰ γυρίσης,
νὰ ἐπιστρέψῃς ὅταν ποθῇς.
Εἰς τοῦτον ἑμας τὸν ξένου δρόμον,
θεὸς ἐρίζει ἀτρεπτον νόμον,
νὰ μὴ γυρίξῃ ὀπίσω τίς!
Μεγίστη δύναμις βασιλείου,
ἀφ' οὗ περᾶση μὲ μὲρα πλείον,
παρέλθῃ χρόνος, ἢ ἐξδομάς,
πότε δὲν δύναται, ἢ θελήσῃ,
ἡμέραν, ὥραν κἂν νὰ γυρίσῃ,
νὰ ἐμποδίσῃ χρόνων ὁρμῆς.

Χαίρομεν πάντας ζώην γλυκείαν,
 σύχνα ἀλλάζοντες ἡλικίαν,
 χρόνους ἀμείβοντες ἱκανούς·
 καταναλίσκομεν ἀγνοοῦντες,
 ἀτρέπτων χρόνων τροχὸν κινοῦντες,
 δρόμου πληροῦμεν νόμους κοινούς.

Ἐκ παιδὸς ἱός, ἀνὴρ ἐγώνη,
 πολύντις γερῶν δρόμου ἐκτείνει,
 ἔζησε λέγον· τόσον πολὺ!
 Δὲν λέγον, ἔφθασε τέλος δρόμου,
 κατ' εὐτυχίαν ἀτρέπτου νόμου,
 τῶρα πρὸς τάφον αὐτομολεῖ.

Ἄλλοι κατ' ἄλλην τάξιν τοῦ νόμου,
 εἰς τάφον φθάνου· ἐν μέσῳ δρόμου,
 νεύματι θεοῦ Δημιουργοῦ·
 ἄλλων ἑ δρόμος τινῶν βημάτων!
 τίς ἐξετάζει βάθος κριμάτων;
 ἀπάσης κτίσεως Αὐτοῦργου;

Ἀνθρώπε κλίνα εἰς γῆν τὸ βλέμμα·
 φοβοῦ τοῦ δρόμου ἀγνωστοῦ τέρμα,
 ποτὲ μεγάλα νὰ μὴ φρονῇς.
 πτωχός; ἢ πλούσιος εἰς εἶσαι,
 εὐγενής, ἐνδοξὸς ἂν καλῇσαι,
 αὐριον γίνεσαι ἀφανής;

Ἄν ἔχῃς γνώσιν, φίλ' ἐτοιμάζου,
 προσκαίρου βίου τέλος φαντάζου,
 σὲ περιμένει ἄλλη ζωὴ·
 δίκαιος ὢντας, ταύτην κερδίσεις,
 πτωχοὺς ἀνθρώπους ἂν ἐλεήσῃς,
 ὁ νοῦς σου ταῦτα δὲν ἀγνοεῖ.

Πολὺ τὸ σφάλμα, μέγα τὸ πταίσμα!
 ζῶῃς τὸν ὄρον ἀνὴρ μὲ πνεῦμα,
 νὰ μὴ προελέπη ὡς λογικός;
 δρόμον, φρεῦ, τρέχαμεν ἀμείμνω,
 καὶ μᾶς δεσπόζει κοιλά, ὕπνος·
 ζῶμεν ὡς ἄλογα σαρκικῶς. . . .